

U
D
T
A
N
N
I
N
G

Utdanning

Nr. 7, 26. september 2025

LÆRERNE
VINNER PÅ Å
BY PÅ SEG SELV

INNHold

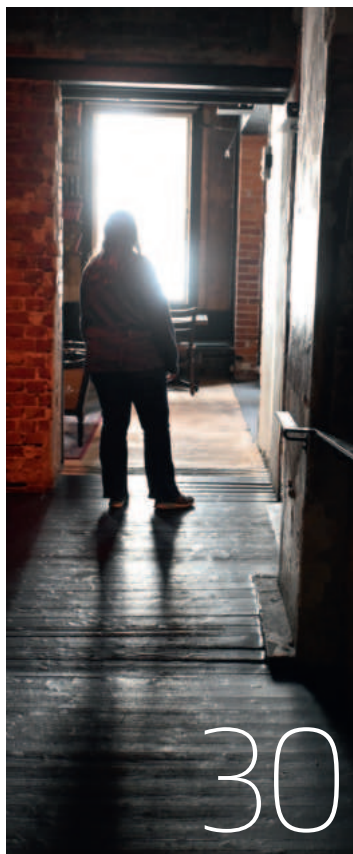
Seksere i fleng

Elevene i videregående får stadig høyere standpunkt-karakterer i kroppssøving. Ifølge forskning strever lærerne med vurderingen.

Ble varslet på etter Facebook-debatt

Måneder etter at læreren diskuterte på Facebook, fikk hun plutselig en e-post fra Utdanningsforbundets varslingsnemnd.

Rikelig med frilek for de yngste

For 1. trinn ved Byskogen skole er halve skoletiden lek. Det støttes av både foreldre og politikere.

Fysikklæreren var favoritten

– Du skapte undring og engasjement, sier finansanalytikeren Olav Chen til Bjørn Arnfinn Godtland.

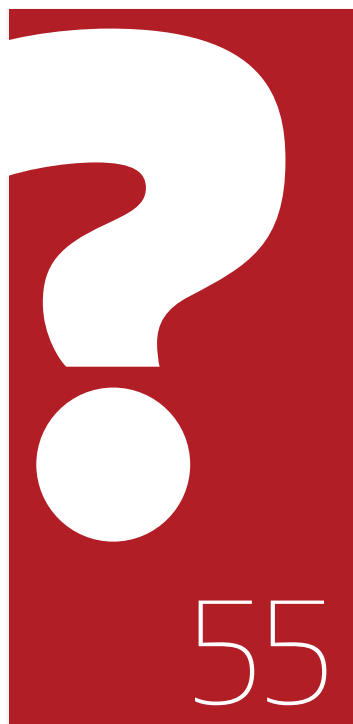
Langt mellom eldre barnehagelærere

Barnehagelærere over seksti år er det ikke mange av. Utdanning har sett på årsakene til det.

Hodebry

Prøv deg på femten sinnrike spørsmål.

Hold deg oppdatert på

UTDANNINGSNYTT

LEDER

En god latter forlenger lærerlivet

Strekmen, kallenavn og etterligninger. Lærere blir ofte ofre for elevenes kommentarer og narrestreker. Det handler om selve maktforholdet i skolen: Lærerne bestemmer – elevene reagerer og imiterer. Men hvordan lærerne møter det, kan være avgjørende både for rollen deres og for relasjonen til elevene.

Lærere som tåler å bli gjort litt narr av, signaliserer trygghet. Ved å le litt med og vise selvironi ufarliggjør man situasjonen og beholder kontrollen. Forskning har også vist at humor og latter kan bidra til å styrke læringsmiljøer, både faglig og sosialt. I en fagartikkel i Spesialpedagogikk fra 2023 skriver dosent Kirsten Flaten at humor «har en styrkende effekt på hukommelse og positiv påvirkning på kognitiv, emosjonell og sosial fungering.»

Vidar Uthaug er en lærer som bruker humor bevisst. Ifølge ham selv «ligger selvironien tykt utenpå». Det var nok det tegneserieskaper Marius Henriksen også så. Han er Vidars gamle elev og bestemte seg for å gjøre noe mer ut av karikaturene han laget i klasserommet hans den gangen. Nå er ungdomsskolelæreren en av hovedpersonene i tegneserien Storefri.

Alle lærere skal selvsagt ikke bli tegneseriefigurer. De er ikke klovner heller, eller underholdere for den saks skyld. Men Vidars råd om å tørre å by litt på seg selv, er et godt tips. Elevene trenger å føle at læreren er et menneske, ikke bare en autoritet. Brukt riktig kan humor bygge relasjoner, skape trivsel og gi elevene en sterkere følelse av tilhørighet. Eller som Flaten skriver i sin artikkel: «Den positive følelsen som skapes gjennom lek og humor, er en nødvendig ingrediens for å støtte barns læring. (...) Humor har uomtvistelig en viktig rolle i barnehage og skole.»

Kaja Mejlbø, ansvarlig redaktør

Det er få seniorer i barnehage

Det er langt mellom barnehagelærere over seksti år. I Bærum finnes det noen få, og de har klare svar på hvorfor de ikke er flere.

Tekst og foto: Silje Vemøy Slaaen

Bærum kommune i Akershus, en tirsdag kl. 10.05: En lang rekke fireåringer i parkdresser er på vei ut porten i septembersola. De skal på tur, og de ansatte loser dem trygt ut med lett hevede stemmer. Gjettumkollen er en stor barnehage, og Utdanning blir vist inn i et moderne bygg gjennom flere dører som må åpnes med nøkkelkort.

På et rom innerst i gangen sitter Tonje Kristin Tegn ved et matbord sammen med tre ett- og toåringer. Tegn er 61 år og har over 25 års erfaring som barnehagelærer. Fortsatt i full stilling sørger hun hver dag for at de aller minste barna blir sett, hørt, skiftet på, trøstet og mette i magen.

Hun bøyer seg ned og plukker opp matrester fra gulvet. En gjenkjennbar situasjon for enhver småbarnsforelder. Det er bare at Tegn er på alder med bestemødre.

– Det er ikke bare pensjonsalderen som er litt annerledes med vår arbeidshverdag, sier hun ettertenksomt.

For det er pensjon vi har kommet for å snakke om. Utdanningsnytt har flere ganger skrevet om at altfor få barnehagelærere orker å stå i jobb til fylte 62 år, en alder som er helt avgjørende for pensjonsopptjening i dagens system. De har heller ingen statlig bestemte seniortiltak som verner om dem.

Der andre krevende yrker som sykepleiere og politi er vernet av en særaldersgrense, kan barnehagelærere måtte stå i jobb til de runder 70 for å få full pensjon.

Med andre ord er det økonomisk svært uheldig at barnehagelærerne er den utdanningssektoren som slutter tidligst i jobben sin.

I Bærum har barnehagelærere over 60 år seks uker ferie. Enn så lenge har Tonje Kristin Tegn kunnet glede seg til en ekstra ferieuke som et etablert seniortiltak for dem over 62 år i Bærum kommune. Nå ser det ut som om den også skal avskaffes på grunn av innsparinger.

– Det er kanskje noe som burde kommet fra staten, at ikke kommunene bare kunne velge det, sukker hun.

Det blir mye gymnastikk i løpet av en arbeidsdag for å henge med på barnas nivå.

61-åringen er sprek for alderen, men hun klarer likevel ikke å se for seg ti år til i barnehagen. Det er rett og slett for fysisk krevende.

– Mange klarer jo ikke å sitte på gulvet og reise seg når de blir over 60. Jeg er en av de få muligens, sier hun, mens et barn kommer hoppende opp i fanget hennes.

Eldst på jobb

Tonje Kristin Tegn går inn på kjøkkenet for en etterlengtet lunsjpause. Der møter hun barnehagelærer Nantavadee Torkildsen, som står over ei stekepanne og knekker egg.

– Jeg velger å steke omelett til barna i lunsjen min, ellers har de jo ikke noe å spise, sier hun spøkefullt.

Torkildsen har jobbet i barnehage i over 30 år, og jobber fortsatt fulltid i en alder av snart 65. Altså er hun en del av en marginal gruppe barnehageansatte. Bare 0,6 prosent jobber fortsatt etter fylte 65.

Jeg er jo mye mer sliten. Vi ser at samfunnet er endret. Barn blir levert tidlig og hentet sent.

Barnehagelærer Nantavadee Torkildsen

ene – Tonje (61) vet hvorfor

– Regjeringen må også ta et valg, at vi skal være lenge i dette yrket. At det skal være attraktivt, ikke den jobben ingen vil ha. Det er tross alt vi som former Norge., sier barnehagelærer Tonje Kristin Tegn.

– Det er ikke mange på deres alder som fortsatt jobber 100 prosent.

– Vi er single begge to. Kanskje det er derfor vi holder ut? Fordi vi ikke har små barn selv, ler Tegn. Torkildsen nikker over stekepanna.

– Jeg tror det tallet hadde vært annerledes hvis de hadde tilrettelagt for oss etter fylte 60. At vi hadde fått redusert arbeidstid uten å gå ned i lønn, sier hun.

Begge ønsker seg flere kollegaer på jobb. For et par år siden, på akkurat denne avdelingen i Gjetsumkollen, bredte det seg et foreldreopprør som gjorde at Torkildsen ble ansatt.

– Det var sykdom og ingen voksne. Jeg ble

sendt hit for å rette opp den gangen. Nå er det stabilt, men så er jo jeg aldri borte, sier Torkildsen.

Bemanningsnormen har vært lik i alle årene hun har jobbet i barnehage: tre voksne på 18 tre- til femåringer. Hun innrømmer at det koster.

– Jeg er jo mye mer sliten. Vi ser at samfunnet er endret. Barn blir levert tidlig og hentet sent. Flere dager innimellom jobber jeg fra halv åtte til fem. Da har jeg en sofa som lengter etter meg når dagen er over.

Flertallet slutter før 60

En tredje ansatt svinger innom kjøkkenet og Utdanningsnytt haker tak. Atina Dyve (28) er i

andre enden av arbeidslivet, og har sin tredje dag i Gjetsumkollen.

– Jeg skulle egentlig ta sykepleien, men ble bitt av basillen med å jobbe med små barn. Det ga meg så mye å se at barna har det godt og at jeg var der.

Derfor ble hun barnehagelærer i stedet, og har nå jobbet i fem år. Fortsatt stortrives hun. Men hvor lenge hun ser for seg å bli i yrket, er hun veldig usikker på.

– Det er jo mye snakk om i media at det er så få ansatte. Folk blir slitne. Det går på bekostning av ungene. Og det gjør jo at de som faktisk er på jobb, jobber på felgen og ikke klarer mer. Man vil jo ikke slite seg ut før man bikker 50. Det må gjøres noe mer med dette lenger opp før jeg i det hele tatt kan svare på om jeg vil jobbe med det her til jeg blir 70.

Dyve nevner bemanningsnormen som et nøkkelord før hun haster videre inn til ventende barn.

Utdanningsforbundet har i en årrekke jobbet for at barnehageansatte skal få særaldersgrense og seniortiltak som gjør at flere orker å stå lenge i jobben sin.

I 2023 var gjennomsnittlig avgangsalder for barnehagelærere 59,3 år.

Vurderer mulighetene

Telefonen til Tonje Kristin Tegn ringer på bordet. Et barn trenger foreldrene sine. Dermed er praten og lunsjen avsluttet.

På vei ut spør vi hva de to seniorenene ser for seg i årene fremover. For Nantavadee Torkildsen er det økonomien som avgjør om hun skal bli i ett eller to år til.

– Jeg undersøker litt. Og jeg vurderer i tankene å gå av når jeg er 65, sier hun.

Tegn innrømmer at hun allerede ser seg om etter andre muligheter.

– Jeg har bestilt time et par ganger til hun pensjonsdamen, men har alltid måttet avlyse på grunn av sykdom, ler hun.

I mellomtiden velger de fortsatt å gå på jobb hver dag, med barnets beste i fokus. Torkildsen har et siste bud før hun forlater oss.

– Regjeringen må også ta et valg, at vi skal være lenge i dette yrket. At det skal være attraktivt, ikke den jobben ingen vil ha. Det er tross alt vi som former Norge.

ETTER STORTINGSVALGET

Forventer økt bemanning og fortsatt lærernorm

– Vi kommer til å kjempe for at valgløftene de rødgrønne har gitt, blir gjennomført, sier UDF-leder Geir Røsvoll.

Tekst: Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

– Noe av det aller viktigste regjeringen må sette i gang med, er tiltak for å styrke bemanningen i barnehagene. Her har vi en alvorlig krise med lave søkertall, høyt sykefravær og mange som slutter. I tillegg er minstenormen for lærertetthet under press. Den må vi beholde, fastslår Røsvoll.

– I kravet om økt bemanning i skoler og barnehager har dere vel både Rødt, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Senterpartiet med dere på laget?

– Ja, dette er partier vi i stor grad opplever at har gitt oss støtte, men samtidig vil det selvsagt bli en dragkamp om budsjettene. Derfor kommer vi til å fortsette å jobbe for de sakene som det er viktig for oss i Utdanningsforbundet å få gjennomslag for, sier han.

Fornyng av prøver og styrking av laget

Røsvoll er dessuten opptatt av at Arbeiderpartiet har lovet å endre nasjonale prøver og kutte ut kartleggingsprøven på 1. trinn.

– Vi vil ikke kutte ut nasjonale prøver, men vi vil at prøvene skal bli læringsstøttende for elever og et godt redskap for lærerne. Vårt mål er større satsing på læring og mindre på rangering. Og så vil vi flytte kartleggingsprøven fra 1. trinn til 2. trinn og gjøre også den til et bedre redskap for lærerne. Vi opplever at vi har fått støtte fra rødgrønn side til dette. Og vi samarbeider nå med Utdanningsdirektoratet om gjennomføring, sier han.

I tillegg har han forventninger til at laget rundt eleven kommer på plass.

– Barn og unge er framtiden vår. Derfor er det veldig viktig at regjeringen nå prioriterer å få på plass laget rundt eleven. Vi trenger miljøtera-

Foto: Bjørn Asle Grimstad

peuter, helsesykepleiere og andre som kan bistå lærerne og frigjøre tid for lærerne, slik at de får tid til sine kjerneoppgaver, sier han.

I valgkampen har alle partiene lovet å få flere yrkesgrupper inn i skolene. Men i kommunene er det nettopp laget rundt elevene og lærerne som kuttet, viser en gjennomgang Utdanningsnytt har gjort av økonomirapportene fra kommunedirektørene i de største kommunene.

Røsvoll oppsummer noen av forventningene han har på denne måten:

– Vi kjemper for en skole som er mer praktisk og mindre styrt av testing og måling. Nå ser vi fram til et fortsatt godt samarbeid med Kari Nessa Nordtun (Ap), eller den statsministeren velger til posten som kunnskapsminister, sier han.

Klar for å samarbeide med Frp

Røsvoll gratulerer Frp-leder Sylvi Listhaug med et veldig godt valgresultat, men er kritisk til sakene partiet frontet i valgkampen.

– Vi kjemper for en skole som er mer praktisk og mindre styrt av testing og måling, sier Utdanningsforbundets leder Geir Røsvoll.

– Fremskrittspartiet har lagt vekt på varig nivådeling, på mer straff og bortvisning av elever. Vi er ikke imot disiplin i skolen, men vi har et annet syn på hva som må til for å skape et godt skolemiljø, så her er vi uenige. Verken forskning eller erfaring tilsier at denne delen av Frps politikk er noe som bør gjennomføres, sier han.

På den annen side finnes det også synspunkter han deler med Frp.

– Frp har snakket om behovet for en mer praktisk skole og om å styrke laget rundt eleven. Så her er vi helt på linje. Derfor ser jeg fram til et godt og konstruktivt samarbeid med opposisjonen om alle tiltak som er bra for elevene, sier Røsvoll.

Nordea

Medlemstilbud på billån fra Nordea

Som medlem av Utdanningsforbundet får du et av
Norges beste billån, med rente fra 6,10 %

Søk lån til bil, MC og caravan på
nordea.no/billån

Priseksempel: Eff. rente 7,82 %, kr 150 000 o/5 år,
etableringsgebyr kr 2 200. Kost. kr 30 572 Tot: kr 180 572

TAKK FOR
AT DU IKKE
SAKSØKER MEG

HVA ER DET
MED ELEVENE?!

MULIG DE HAR FATT
MED SEG AT VI SKAL
BEGYNNE MED SEKSUAL
UNDERVISNING...

AH!

DA HAPER JE
ALLE ER GODT
FORBEREDT
PRØVEN!

NO HAR
FEELINGS!
UTSETTEL
SÅ ER DE
GLEMT

SHIT! ER DE
KOMPETANSE
JO IKKE
HALVPART

DERE
KOMMER
Å TRENGE
DET!

SELEVER!

Den Vidar som vandrer rundt på Risenga ungdomsskole, er til forveksling lik tegneseriefiguren Vidar i serien Storefri. Det er ikke tilfeldig.

Tekst: Kari Oliv Vedvik Tegning: Marius Henriksen Foto: Joakim S. Enger

Lærer Vidar Uthaug (61) har vilttert, krøllete hår, flekker på T-skjorta og skjeggstubber. Det er bare så vidt han får dyttet pc-en inn på arbeidspulten, som bugner av alt fra musikkinstrumenter til stabler med ark og bøker.

– Jeg har aldri tid til å rydde på pulten min før siste dag før ferien.

Sånn sett minner han om en annen Vidar – karakteren i «Storefri». For der andre lærere må nøye seg med å bli gjort narr av med enkle strektegninger i kladdebøker, har Vidar Uthaug æren av å være karikert i en ekte tegneserie.

– Det er en stor ære. Jeg digger det og leser alle stripene som kommer. Av og til mistenker jeg at Marius har en spion der ute. For om jeg har vært på min årlige innkjøpstur av klær, dukker det ofte opp en stripe med Vidar som kjøper klær.

Ser likhetene selv

Marius er Marius Henriksen, skaperen av Storefri. Han er selv lærer. Han har også vært elev

ved Risenga ungdomsskole, som ligger i Asker kommune i Akershus. Da hadde han Vidar som lærer.

– Jeg var jo så frekk at jeg ikke spurte om tillatelse til å bruke navn eller likhet. Jeg kan heller ikke huske at jeg presenterte noe for ham. For alt jeg vet så han denne figuren, med samme navn og utseende som ham selv, tilfeldigvis i avisen en dag, sier Henriksen.

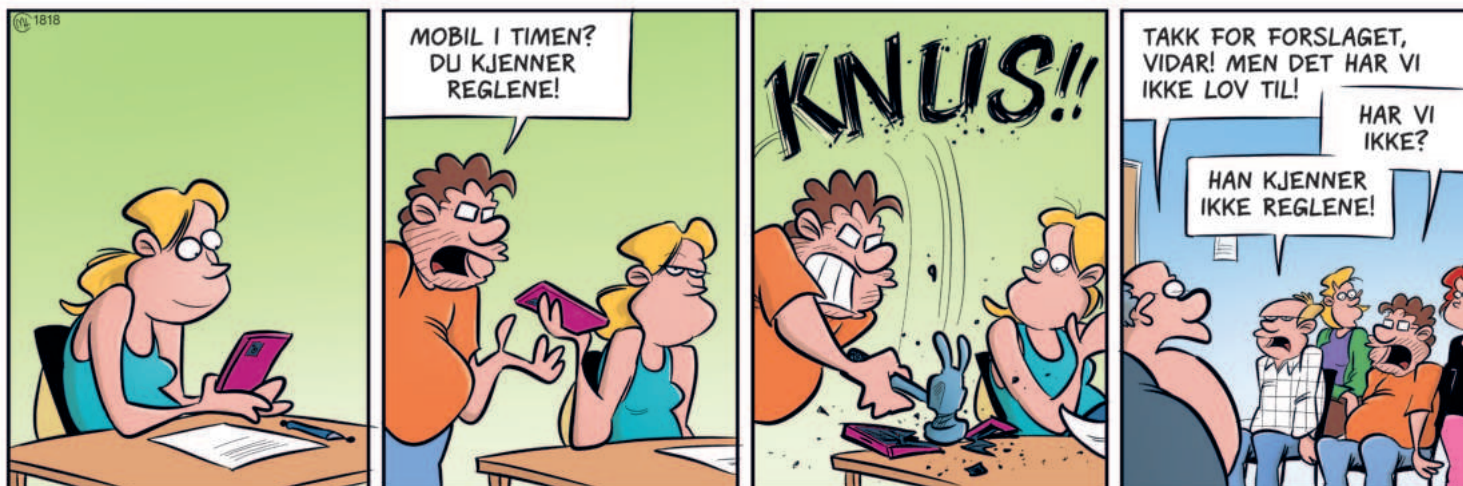
– Men jeg tegnet jo mange karikaturer av ham da jeg hadde ham som lærer. Han synes alltid det var gøy. Derfor gikk jeg kanskje ut ifra at dette var greit også, og det hadde jeg rett i.

Marius understreker at det er bare de morsomme sidene ved Vidar som er med: Den ekte Vidar var jo en veldig god lærer, noe man ikke kan si om tegneserie-Vidar.

Han legger an på mødre under veiledningssamtaler, kommer bakfull på jobb og tar alle snarveier som finnes for å slippe å gjøre noe ekstra for noen, også elevene.

VIDAR SIN FAVORITTSTRIPE

Fra Storefri-boken Fagforstyrrelsen

DET ER EN
ÆRE Å BLI
KARIKERT

– Vår Vidar derimot har et hjerte av gull, sier kollega Pål Grana.

Grana spiller i band med Vidar også. Bandet består av lærere fra skolen og heter Darth Vidar.

Vidar gusser seg over å være opphav til den litt ufysiske tegnede utgaven av seg selv.

Når vi spør flere av kollegene om deres Vidar ligner tegneserieutgaven, rister de fleste på hodet. De kommer heller med lovord som:

– Jeg er glad i intellektet hans. Han ligner mer på utsiden enn på innsiden. Han er en superfyr.

Derimot mener Vidar selv det er en del likheter å spore.

Maskinirritasjon og krøller i øynene

– Jeg kjenner igjen meg selv, blant annet i at

jeg søler kaffe. Det er ikke uvanlig at jeg har kaffeflekker på T-skjorta, sier Vidar mens han fyller kruset for femte gang denne dagen.

– Jeg kan også irritere meg over at den avanserte kaffetrakteren er så vanskelig å bruke at vi ikke bruker den. Se bare her, sier 61-åringen og viser med store fakter fram en industritrakter som ikke ser ut til å være i daglig bruk.

– Vi bruker en annen trakter. Og er det tomt for kaffe, kan jeg også bli irritert.

Vidar synes faktisk det er stor stas å få være modell for en høyrostet klums.

– De egenskapene har jeg litt av selv, sier han, nå i fullt trav til kopimaskinen, enda en maskin han kan ha et litt anstrengt forhold til.

– Typisk, nå er det tomt for papir og jeg må fylle. Dette er ikke iscenesatt. Jeg har inntrykk at det alltid er tomt når jeg skal kopiere. Og så

må jeg bruke denne brikken for å registrere meg. Har jeg glemt den, er jeg ille ute.

Kaffekopp og briller er i veien og holder på å gå i gulvet. Hårtjafser i øynene gjør at han ikke kan se stort på displayet. Det kommer noen gloser over krølltoppens lepper. Alt ordner seg heldigvis; de bestilte kopiene mates ut av maskinen som denne gangen er samarbeidsvillig.

Inspirasjon fra klasserommet

Tegneserieskaper Marius Henriksen forteller at flere av figurene i serien Storefri er inspirert av lærere han selv har hatt.

– Noen har jeg bare lånt navnet fra, men Vidar og Ann Beate er begge lærere jeg hadde på Risenga, sier Marius.

– Hvordan oppsto figuren Vidar?

– Serien trengte jo en klovn. En serie om

JEG SKJØNNER AT
DET ER RART Å HØRE AT
LÆREREN BLE MOBBET...

MEN ER DET
IKKE EGENTLIG LITT
OPPLØFTENDE? JEG VAR
HELT PÅ BUNNEN, SÅNN
SOM DEG...

...OG SE HVORDAN DET
GIKK MED MEG!

JEG SKULLE
HA STOPPET
LITT FØR?

JEG ER
FORTAP

en skole hvor alt går på skinner, er nok ikke så morsomt. En figur måtte få jobben med å stikke litt kjepper i hjulene. Det ble Vidar.

– Den ekte Vidar var jo en veldig god lærer, noe man ikke kan si om Tegneserie-Vidar. Men han kunne også si ting rett fra levra, tulle i timen, fortelle grove vitser og lignende. Han var en skikkelig artig type. Det har de til felles.

– Den virkelige Vidar synes det er stor stas å være en tegnet figur. Har du fått klage fra noen?

– Nei. Bank i bordet.

– Har noen trodd at de er dem du har tegnet og så har det vært noen annen/andre?

– Det hender. Som sagt bruker jeg noen ganger navnene til folk jeg kjenner. Gjerne til elevene i serien, som jeg bytter ut stadig. Ser de det som en ære, bruker jeg ikke altfor mye tid på å forklare at det ikke er dem jeg har tegnet.

JEG KJENNER
IGJEN MEG
SELV

I fem år jobbet Henriksen som faglærer i kunst og håndverk ved Nesøya skole, en barne- skole i Asker i Akershus.

– Jeg likte det kjempegodt og skulle gjerne fortsatt, men da det ble snakk om eget Storefri-blad i 2022, måtte jeg satse alt på tegneserier. Ikke mange får den muligheten.

– Tør du bruke dine egne lærer-opplevelser i stripene dine?

– Så klart. Lærerårene har gitt meg mye godt materiale. Når det er selvopplevd, er jeg imidlertid ekstra nøye med ikke å bruke ekte navn.

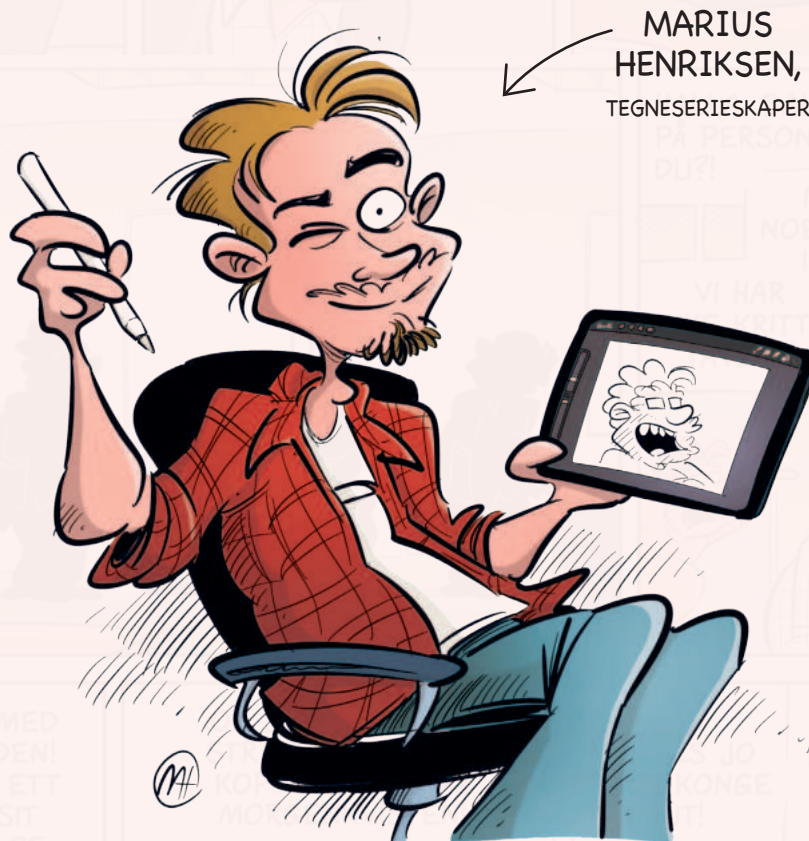
– Figurene i serien har også fått mer personlighet med tiden, så de blir lettere og lettere å skrive. Står jeg fast, leser jeg ofte litt aktuelle skolesaker på nett.

– Visste du at det var tegner du skulle bli?

– Ja. Helt siden jeg var liten satt jeg alltid og tegnet, både hjemme og på skolen.

Som 17-åring vant han 3. plass i en tegneseriekonkurranse og fikk sine første vitsetegninger på trykk. I 2012 vant han en annen konkurranse med nettopp Storefri. Ikke lenge etter ble den biserie i Pondus-bladet, hvor den fortsatt går.

– Hva ville du sagt til Marius som satt og tegnet i ungdomsskolen for 18 år siden, som du vet i dag?

MARIUS HENRIKSEN, TEGNESERIESKAPER

MARIUS SIN FAVORITTSTRIPE

Fra Storefri-boken Fagforstyrrelsen

– Tegn enda mer i timen!
– Selv lærerne mine den gangen oppmuntret meg og innstilte meg på at jeg hadde en fremtid som tegner. Jeg husker vi hadde besøk av en profesjonell serietegner på Risenga. Etterpå tok lærerne meg ut av timen og ordnet et møte med ham så jeg kunne vise litt av mine ting. Sånt er gull verdt. Det er jeg takknemlig for, sier Marius Henriksen.

Til rytmen av Michael Jackson

Siden Marius Henriksen gikk ut av Risenga skole, har imidlertid mye endret seg. For tre år siden flyttet lærere og elever inn i et splitter nytt bygg.

Her rigger Vidar musikkrommet til neste time. Han tester lyden; en veldig ung Michael Jackson fyller høyttalerne og skjermen. Når elevene dukker opp, står Vidar ved døren og ønsker velkommen.

– God dag.

Elevene svarer og stiller seg ved stolene sine til Vidar gir beskjed om at de kan sette seg.

Han gir dem en innføring i Jacksons tidlige liv, viser en videosnutt og ber elevene diskutere problemstillinger.

Før han setter på sangen «Billie Jean», ber han elevene følge med på både tekst og bilder og merke seg referansepunkter i videoen. Som musiker er Vidar glad for de nye musikkrommene, som de deler med kulturskolen.

Han underviser klasser på alle trinn i musikk og er kontaktlærer for en 8.-klasse. I tillegg har han samfunnsfag.

– Jeg har også et stort hjerte for geografi og lærte meg alle hovedstedene da jeg var fem år, forteller Vidar.

I tillegg til å øse av sin kunnskap, slik han gjør akkurat nå i musikkrommet, er Vidar opp-tatt av å by på seg selv i klasserommet.

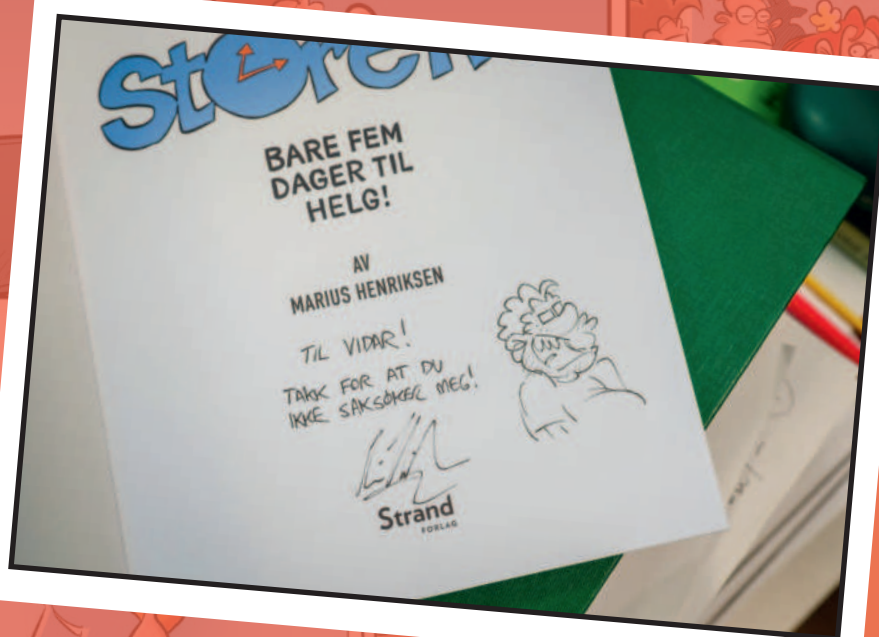
– For meg er humor et ekstremt viktig virkemiddel, og selvironien ligger tykt utenpå. Dette passer jo ikke for alle. Rådet mitt er å finne seg selv først, før man former sin lærerpersona, sier han.

– Regler, fravær og lignende skal man selvsagt heller ikke sluntre unna med, men min mening er at alle lærere vinner på å by mer på seg selv.

– Lærertiden har gitt meg mye godt materiale. Når det er selvopplevd, er jeg imidlertid ekstra nøye med ikke å bruke ekte navn, sier serieskaper Marius Henriksen.

SERIEN TRENGTE JO EN KLOVN

Lærer å slå på stortromma

Her gjelder det å ha taktfølelse, presisjon og raske armer.

Det er ikke akkurat noen småtrommer disse elevene i Kina øver seg på.

KINA: Elever fra Molao Youyi barneskole lærer tradisjonelt Miao-trommespill. Miao er én av Kinas 55 offisielle minoriteter. Skolen ligger i byen Biancheng, Huayuan fylke i provinsen Hunan sentralt i Kina. Kilder: NTB, Wikipedia.

Et valgfag i å bli fotballtrener gjør lykke i Danmark.

Minister jubler over skoletiltak

Flere fynske unge blir fotballtrenere i skoletiden.

DANMARK: Ved Vissenbjerg skole på Vestfyn har 16 elever i år meldt seg til et valgfag i å bli fotballtrener. Det skriver Danmarks Radio.

Nå oppfordrer barne- og undervisningsminister Mattias Tesfaye (S) skoler over hele landet til å la seg inspirere.

– Jeg ble jublende lykkelig. Jeg har bare ett ønske: 'Gjør som de gjør på Vestfyn', sier han.

Ifølge ministeren treffer tiltaket selve

meningen med skolereformen, hvor de eldste klassene i skolen oppfordres til å lage forløp i samarbeid med det lokale foreningslivet.

– Det er en reell trenerutdanning. Slik leverer skolen i Vissenbjerg nettopp det vi drømmer om i regjeringen, sier han.

Vissenbjerg skole underviser elever på 0.–9. trinn. 0. trinn er et forberedende skoleår for barn fra ca. seks år.

I fjor var valgfaget tilgjengelig ved Nymarks skolen i Svendborg, som ligger sør på Fyn.

Foto: Alexander Fox Pixabay

En undersøkelse viser at britiske elever hacker egne skolesystemer i stor stil.

Elever hacker egne skoler, ifølge tilsynsmyndighet

Elevene selv står ansvarlig for over halvparten av cyberangrep i skolene.

STORBRITANNIA: Regjeringsetaten ICO har advart mot elever som hacker egne skolesystemer, etter at antall cyberangrep har økt. Det melder avisa The Independent.

The Information Commissioner's Office (ICO) har avslørt at elever selv er ansvarlige for over halvparten av innside-cyberangrepene i skolene. ICO uttaler at selv om disse angrepene kan begynne som «litt moro» på skolen, kan de forårsake reell skade. ICO advarer om at dette kan få konsekvenser for unge mennesker, som dermed vikler seg inn i cyberkriminalitet.

ICO analyserte 215 rapporter om brudd på personopplysninger forårsaket av innsideangrep i utdanningssektoren mellom januar 2022 og 2024. De fant at 57 prosent av hendelsene ble forårsaket av elever. Nesten en tredjedel av angrepene ble forårsaket av elever som gjetter svake passord eller finner dem nedskrevet på biter av papir.

Ifølge regjeringens undersøkelse om brudd på cybersikkerhet, har 60 prosent av videregående skoler og 44 prosent av grunnskoler avdekket angrep.

Redigering og oversettelse: Ylva Törngren

Elg på menyen

Foto: JIP Wikimedia Commons

Kanskje blir elgburger å se i kantinene i Lycksele framover.

I Lycksele kommune planlegger man å kjøpe elg fra jaktlagene til skolemat.

SVERIGE: Fem-ti elger fra høstjakta vil bli mat for elever og eldre, hvis kommunen får det som de vil. Da blir blant annet elgskav, kjøttkaker og steker å se på menyen.

– Det kommer til å funke veldig bra. Alle vennene mine liker det, jeg også, sier ungdomsskoleelev Eskender Getahun Eshate Woldahiewot til SVT.se.

Lycksele ligger midt i Västerbottens len, i landskapet Lappland.

UTDANNINGSNYTT

H HØVELBENK
spesialisten

Høvelbenker med
kvalitetsfølelse av rang!

Telefon: 481 24 300

E-post: info@hovelenkspesialisten.no

Webb: www.hovelenkspesialisten.no

Org. nr: 914 207 851 MVA Foretaksregistret

Bjørn bygget selvtillit i det stille

Bjørn Arnfinn Godtland presset ikke introverte elever til å vise seg fram. Han styrket selvtilliten deres på andre måter. Det er Olav Chen glad for i dag.

Tekst: Kirsti Hovland Foto: Tom-Egil Jensen

Olav Chen glemmer aldri øyeblikket da fysikklæreren hans berømmet hans oppgave om nordlyset.

– «Dette er kanskje noe du bør forske videre på», sa Bjørn til meg, forteller Olav Chen.

Fysikklærerens tilbakemelding på en oppgave om nordlys var med på å bygge opp selvtilliten til den innadvendte 18-åringen, som nå er både fondsforvalter og markedscommentator.

Bjørn Arnfinn Godtland var Olav Chens fysikklærer i tredje klasse på Øvrebyen videregående skole på Kongsvinger.

– Bjørn var en faglig engasjert lærer, men en lærer som også så elevene sine.

Chen husker at han hadde en god følelse av å ha løst oppgaven, som de fikk tidlig i skoleåret.

– Jeg tror jeg kan ha snakket mye om nord-

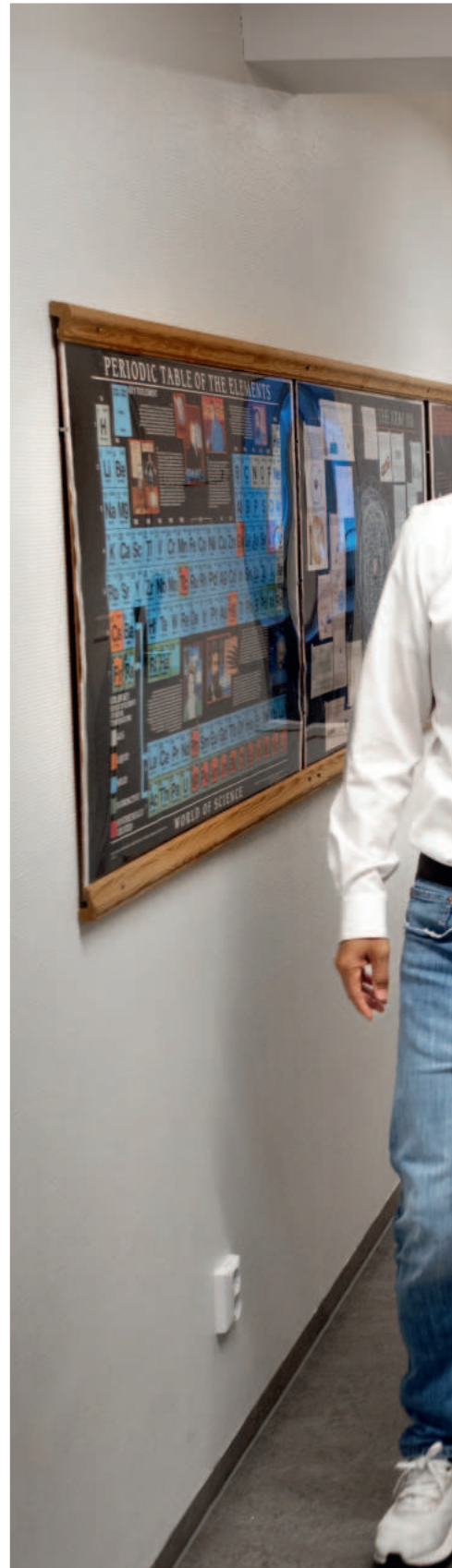
lys. Jeg synes selv det er svært interessant fagstoff og flott å observere på vinterkvelder, forteller Godtland.

Aktiv på en annen måte

Det er 29 år siden de to så hverandre sist. Nå møtes de i den nye fysikksalen på skolen.

– Jeg husker hvor du satt i den gamle nedslitte fysikksalen på en av de bakerste plassene på midtrekka. En stille og beskjeden gutt, erindrer Godtland.

– Jeg vet ikke om Olav var det vi nå kaller introvert, men jeg tror jeg har hatt mange som Olav. Slike elever eksponerer seg ikke så mye muntlig, men skårer toppkarakterer på skriftlige matematikk- og fysikkprøver. Inntrykket mitt er at de ofte reflekterer dypere enn ekstro-

Slike elever eksponerer seg ikke så mye muntlig, men skårer toppkarakterer på skriftlige matematikk- og fysikkprøver.

Bjørn Arnfinn Godtland

– Det jeg likte med fysikktimene dine, var at man kunne være aktiv på en annen måte enn i andre fag, sier Olav Chen til sin tidligere fysikklærer Arnfinn Godtland, som har med seg en koffert pensum fra den gang.

Foto: Vera Wold

ELEV OLAV CHEN (47)

- 1994-1996: Øvrebyen videregående skole (med studievalg matematikk, fysikk og kjemi)
- 1996-2000: Universitetet i Oslo, cand.mag. i matematikk og exam.oecon (mellomfag samfunnsøkonomi)
- 2000-2001: The London School of Economics and Political Science, Master of Science in Economics
- 2004: Universitetet i Oslo, cand.oecon. (hovedfag, embetsstudiet samfunnsøkonomi med hovedoppgave)
- 2001-2003: Storebrand, konserntreinee
- 2003: Storebrand Bank, risk controller, Strukturerde Produkter
- 2004: Storebrand Asset Management, senior porteføljeforvalter, Taktisk Allokering
- 2016-: Storebrand Asset Management, leder for Allokering og Globale Renter

FAVORITTLÆRER

BJØRN ARNFINN GODTLAND (74)

- 1967–70 Reallinje KKHA/Kongsvinger Gymnas
- 1970–77 Studier ved Universitetet i Oslo i fagene matematikk, fysikk, kjemi og astronomi
- 1978–79 Pedagogisk seminar med hospitering ved Øvrebyen videregående skole/Kongsvinger Gymnas
- Etterutdanning ved Universitetet i Oslo, Høgskolen i Hedmark og Høgskolen i Agder: EDB/informatikk, hovedfagskurs matematikk, biologi og miljølære. Samlet nærmere 200 realfagsvektall
- 1980–2020 Realfagslærer ved Øvrebyen videregående skole

MIN FAVORITTLÆRER

–Du skapte undring og engasjement, sier Olav Chen til Bjørn Gotland.

Hvis en lærer er for streng, kvier man seg for å stille dumme spørsmål. Du skapte undring og engasjement.

Olav Chen om sin favorittlærer Bjørn Arnfinn Godtland

verte, verbalt aktive elever.

Olav Chen bekrefter at han trivdes i bakgrunnen.

– Jeg var nok introvert. Jeg likte ikke å rekke opp hånda og måtte si ting i timene. Det jeg likte med fysikktimene dine, var at man kunne være aktiv på en annen måte enn i andre fag. Det var mer som en forelesning, der man kunne suge til seg kunnskap og heller stille spørsmål om det var noe, forteller Chen.

I dag dukker Olav Chen stadig opp i riksmeldiene med kommentarer om børsutvikling og andre økonomiske spørsmål. Han tror selvtiliten hans tidligere lærer var med å bygge opp hos ham, har vært til nytte.

– Men jeg anser meg fortsatt for å være introvert, sier han.

– Favoriserte de ekstroverte

Godtland hadde lang erfaring med de stillferdige elevene.

– Det er viktig å være oppmerksom på at enkelte elever kan være svært introverte. Da blir det viktig ikke å presse dem til å eksponere seg for mye utenfor komfortsonen. Da risikerer man å gjøre dem usikre og gi en ubehagelig

opplevelse som man kan dra med seg videre i livet. Dette kan også føre til at de utvikler sosiale handikap, sier Godtland.

– Det å finne den balansen der, å pushe elevene til å våge å bevege seg utenfor komfortsonen også, men ikke uten å bygge deres selvtillit. Da spiller man dem sterke senere, påpeker Chen.

Godtlands tilnærming til elevene har vært kanskje mer varsom enn slik skolen var da han selv var elev:

– Den tidens lærere i realskole og gymnas var strengere og hadde en «tøffere» væremåte overfor elevene. Noen elever følte seg vel både slukøret og med tapt anseelse etter «grilling», som var mer vanlig for 50–60 år siden, sier Godtland.

Chen kjenner seg igjen i hvordan han kunne oppleve ubehaget rundt forventningen om å delta aktivt i undervisningen i andre fag:

– Jeg kan huske at jeg kunne ha det sånn i noen fag, at jeg gruet meg til ting. Det kunne være høytopplesning. Eller det kunne være gruppearbeid, sier Chen gjenkjennende og tilføyer:

– Skoleverket på den tiden favoriserte de

Det er 29 år siden lærer Bjørn Gotland inspirerte sin fysikkelev Olav Chen fra kate-teret. Her møtes de i den nye fysikksalen på Øvrebyen videregående skole.

mest ekstroverte. Det jeg mener jeg er helt feil.

Godtland hadde en strategi for å skape mer spillerom for de ekstra usynlige elevene i klassen.

– Det handlet om å lage spørsmål de kunne svare ja eller nei på. Da var de med! Og så kunne det kanskje komme en kort setning fra dem i etterkant av dette også.

«Krydder» og tørr humor

I faget Godtland beskriver som «det vanskeligste faget på Øvrebyen», var han opptatt av å by på reservekunnskap utover lærebøkene. I tillegg ville han framstå som mer enn en fag-

person ved å vise romslighet.

– Jeg hadde ofte med litt artig «krydder» om kjente matematikere og fysikere. I tillegg er det viktig å ha et positivt elevsyn, være vennlig og utadvendt. Elever som føler seg sett og hørt, får et godt og tillitsfullt forhold til læreren. De trives og lærer bedre. Jeg hadde også et prinsipp med romslig fasthet, og at det er bedre å bruke hodet før en bruker paragrafene.

– Du hadde autoritet, men avvæpnet med å være tørrvittig. Tørr humor er viktig det også. Hvis en lærer er for streng, kvier man seg for å stille dumme spørsmål. Du skapte undring og engasjement, konstaterer Olav Chen.

Når Olav ikke var på skolen, jobbet han i familierestauranten som hans kinesiske foreldre drev på Kongsvinger.

– Der fikk jeg alltid tid til å gjøre lekser også. Realfag som matematikk og fysikk var de enkleste å gjøre når det var dødtid i restauranten. Da kunne jeg gå av og på oppgavene. Det ville ikke være like enkelt å lese en roman eller jobbe med noe som krever kontinuitet.

– Da har du hatt lik oppvekst som meg, med foreldre som drev gård i Brandval. Ganske tidlig fikk barn på gårder ofte faste småoppgaver de kunne hjelpe til med. Det var en måte å bli sosialisert inn i arbeid, forteller Godtland.

– Det lærte meg disiplin, konstaterer Olav Chen.

I familiebedriften lærte han å bruke tiden på best mulig måte, noe han kan trenge i arbeidet sitt i dag, med ansvar for 280 milliarder kroner i kundemidler.

Olav Chen gikk ikke videre med nordlyset. Det ble studier i økonomi i stedet.

– Men når jeg opplever nordlys i dag, så kan det være at jeg tenker på Bjørn. Det er noen sånne øyeblikk i livet du tenker tilbake på, og måten det vekket ditt engasjement på, sier Olav Chen.

Førsteklassing og doktor Iver Gundersen Kvam har fått lærer Selina Medina opp i sykesengen. Han er klar for inngrep. Hun frykter den kirurgiske saksen.

Lærerne Mathea E. Grette og Selina Medina holder samlingsstund. Førsteklassingen Mila Tvetene-Suleyman har tenkt på noe hun vil hviske.

Førsteklassingene Jakob Johansen og Alfred Nerli Thorstensen bruker tegneseriebok til å lage fortelling sammen.

Halve skoledagen er lek

Førsteklassingene ved Byskogen skole i Tønsberg leker sykehus, butikk og hauk og due. De tegner og bygger togbane. Så godt fungerer leken at selv Høyre heier.

Tekst: Marianne Ruud Foto: Erik M. Sundt

Byskogen skole er én av fire pilotskoler i Tønsberg som deltar i prosjektet «Lekende lett skolestart». Siden høsten 2024 har de fire brukt halve undervisningstiden på 1. trinn til lek. Erfaringene fra både praksis og forskning er så gode at barna fortsetter med dette på 2. trinn.

Og selv om politikerne krangler om lekeskolen på rikspan, har dette prosjektet tverrpolitisk støtte i kommunen.

– Vår skole gikk nok lengst av pilotskolene. Den systematiske leseopplæringen begynte først etter jul. Vi kuttet også ut nettbrett. Alle pilotskolene droppet kartleggingsprøven på 1. trinn, sier rektor Andreas Dyre-Hansen.

Tina Nordbotten Olsen tok initiativet til «Lekende lett skolestart». Hun er psykologspesialist i pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) i Tønsberg.

Hun var bekymret for økte psykiske helseplager, mobbing og skolefravær.

– Vi tror at for lite lek kan forklare noe av utrygge klassemiljøer og økende skolefravær, sa Olsen til Utdanningsnytt i forkant.

Vil prøve nye metoder

Olsens kollega samfunnspsykolog Simen Mjøs Larsen har bidratt i prosjektet. Han vil også la de yngste leke mer.

– Vi oppdaget at 50 prosent av barna som ble henvist til oss i første klasse, er født i årets tre siste måneder. Ingen er født i de tre første, sier han.

Da seksårsreformen kom i 1997, var planen mer lek. Slik ble det ikke. Også reformen Kunnskapsløftet i 2006 ga mindre lek og flere læringsmål.

– Elevene har fått flere timer og flere prøver. Likevel viser PISA-elevtestene at resultatene

faller. Det vi har sett, er at mange elever ikke er modne for skolehverdagen de møter. Mellom lek og læring bør det være god balanse, sier han.

I prosjektet er det laget et rammeverk som ivaretar lek, utvikling av grunnleggende ferdigheter og kompetansemål i læreplanen.

Før prosjektet ble iverksatt, ble foreldrene informert. De støtter det.

Lærer Bjørn Baumann har lenge ønsket mer lek for de yngste. Han lurte på om politikere klarer å senke skuldrene for å dempe prestasjonspresset.

– Det legges nå for lite vekt på det prøvene ikke måler: hvordan barna har det, relasjoner og kognitiv utvikling. Selvsagt skal barn lære å lese, skrive og regne. Men dersom prosjektets

suksess måles i bedre resultater på 5.-trinns nasjonale prøver, da ser man ikke verdien og bakgrunnen, som handler om at skolen også skal bekjempe psykiske helseplager, mobbing og skolefravær, slik PPT så, sier Baumann.

Vil gjerne ha lek opp til 10. trinn

Rektor tar oss med til de 29 elevene på 1. trinn. De disponerer to rom med rikelig plass til både lek og læringsaktiviteter. Lærerne deler klassene mellom seg.

1970-tallsskolen er renoveret, med god plass til lek og fysisk aktivitet ute og inne. Utenfor er det lekeapparater og en stor idrettshall.

– Det sies ofte at det ikke er noen motsetning mellom lek og læring. Hva er annerledes med dette prosjektet?

Førsteklassing Sverre Andreas S. Wergeland har bygd togbane. Han viser psykolog Simen Mjøs Larsen fra pedagogisk-psykologisk tjeneste at han kan balansere en togskinne på to fingre.

Førsteklassing Marie Vestlie-Nilsson og tre medelever har åpnet smykkebutikk og får rektor Andreas Dyre-Hansen som kunde.

Førsteklassingene får med rektor på lek i idrettshallen.

Andreklassing Adonis Namugungu Wema får lett til å skrive tall. Han har kommet til sju og vil skrive alle på én dag.

Selvsagt er det mye læring i leken.

Andreas Dyre-Hansen, rektor

– Den største endringen er mer frilek, i første omgang for 1.-4.-trinnslevene. Helst vil jeg ha timeplanfestet lek opp til 10. trinn, sier rektor.

Liker å leke butikk

Rektor besøker fire jenter i sin første skoleuke. De har åpnet butikk i et hjørne av klasserommet. Rektor setter seg på huk og sjekker hva butikken selger. Jentene trer på ham smykker og fester en blomst i håret hans. Selv finner han et par kule solbriller.

- Hva koster dette? spør han.
- 20 kroner, svarer Marie Vestlie Nilsson.
- Det var billig, mener rektor.
- Nei, 200, skyter en mer forretningsorientert butikkmedarbeider inn.

Rektor spør etter betalingsautomat.

- Da har jeg betalt. Nå vil jeg ha en kvittering, sier han.

Jentene ser på hverandre, litt i villrede. Så

løper én av dem til et bord, finner lapp og penn og skriver 200. Stolt leverer hun kvitteringen til rektor som smiler fornøyd: – Selvsagt er det mye læring i leken, sier han.

Kan gi varig endring

Forskere ved Universitetet i Sørøst-Norge har utført følgeforskningen. I første delrapport slår de fast at denne måten å møte de yngste på, fungerer godt. For å lykkes, trenger elevene lekeperioder på minst halvannen time.

– Vår konklusjon er at prosjektet har mulighet til å forbedre barns skolestart og bidra til varig praksisendring. Det er ingen motsetning mellom lek og læring. Tvert imot er lek barns naturlige måte å lære på, sier forsker Hilde Dehnæs Hogsnes, førsteamanuensis i pedagogikk ved Universitetet i Sørøst-Norge (USN) til Forskning.no

Rektor forteller at samarbeidet mellom læ-

rerne og de ansatte i skolefritidsordningen ved skolen har bedret seg gjennom prosjektet. Elevene får mer sammenhengende dager.

Lærerne deltar

På et lite legekontor klager lærer Selina Medina over vondt i magen. Hun må inn på sykehussengen, mens lege og førsteklassing Iver Gundersen Kvam undersøker henne.

– Kan jeg være gravid? spør Medina.

Iver tviler. Kanskje blindtarmen? Han lytter med stetoskop og sier Medina må opereres. Iver setter sprøyte. Medina, som ikke er i narkose, ser forskrekket på Iver som tar fram saks.

Heldigvis blir hun fort frisk. Nå havner Iver i sykesengen, Medina blir lege. Førsteklassing og sykepleier Amalie Liaaen Hotvedt må gjøre som legen sier. Hun snakker medfølelse til pasienten.

– Vi lærere deltar i leken, observerer, veileder

Førsteklassing Silje Milevasslien Lunde prøver å få med seg medelev Sverre Andreas Schøyen Wergeland i samlingsstund.

Andreklassingene Rakel Farnen Bakkevig, Henny Margrethe Tvetene Meum, Anton Romeo Broen Solbraa-Bay og Aksel Tenvig-Nilsen deltok i pilotprosjektet i fjor. Det gikk så bra at de fortsetter med mer frilek i år.

og tilrettelegger – også i frilek, sier Medina.

Førsteklassing Sverre Andreas Schøyen Wergeland har problemer med å rive seg løs fra tegnebordet til samlingsstunden. Silje Milevasslien Lunde må trekke ham med.

– Elevene på 1. trinn leker sammen på tvers av klassene. Samtidig holder vi samlingsstunder klassevis, så elevene også får tilhørighet til klassen sin, sier Medina.

Tverrpolitisk enighet

Allerede i forkant av prosjektet utarbeidet posisjonspartiene i Tønsberg; Høyre, Frp, KrF og Venstre, en plan for lekens plass i førsteklasse. Det står i deres politiske plattform.

– Vi mente at et lekeløft, med frilek og lekbaserte læringsaktiviteter, ville bidra til bedre overgang mellom barnehage og skole, fremme barnas trivsel og læring, og styrke deres første skoleopplevelse, sier Mathias Willassen

Hanssen (H). Han leder Utvalg for oppvekst og læring.

Også utvalgsmedlem Siri Sønderborg (Ap) heier: – Mer lek i skolen samsvarer med Aps nasjonale program. Derfor støttet vi det fra start, og tverrpolitisk enighet er bra. For det står i klar kontrast til hva Høyres nestleder Tina Bru nylig uttalte på Politisk kvarter i NRK. Hun omtalte mer lek i skolen som en «venstredreining». Høyre vil også ha én time lengre skoledag.

Etter valget håper Sønderborg å beholde den tverrpolitiske enigheten i Tønsberg.

– Seksårsreformens mål om mer lek bygger på solid forskning om hvordan barn lærer, og lekens betydning for barnets utvikling. Derfor må leken tilbake, sier hun.

Leseveileder for 2. trinn

Elevene som prøvde ut «Lekende lett sko-

lestart» i fjor, går nå på 2. trinn. For å ivareta leseferdighetene har elevene en lærer med videreutdanning som leseveileder.

Tid brukt til frilek og læringsmål er ikke tallfestet. Elever får selv ta initiativ til å lære. Førsteklassing Adonis Namugungu Wema ville lære seg å skrive ett tall. Nå klarer han ikke å legge fra seg penn og papir og er kommet til 7.

Førsteklassingene Jakob Johansen og Alfred Nerli Thorstensen har funnet en tegneseriebok. Den bruker de til å lage en fortelling sammen. Snart skal de lære å lese.

Lærer og leseveileder Marie Kristiansen er spent på hvordan elevene fra «Lekende lett skolestart» vil klare seg videre. Hun har stor tro på at skoledager med mer lek er veien å gå. Snart får hun svar. For kartleggingsprøven er flyttet fra 1. til 2. trinn.

– På 2. trinn er mange av elevene roligere og mer tålmodige, sier hun.

Uklare krav gir karakter

Stadig flere elever går ut av skolen med karakteren 6 i kroppsøving. – Lærerne er usikre på hvordan de skal vurdere dem og gir etter for press, mener forsker.

Tekst: Ingvild Festervoll Melien og Kaja Mejlbo **Foto:** Ingvild Festervoll Melien

Til tross for regn i luften og kjølige temperaturer er to klasser fra Bergen Maritime videregående skole på vei til fotballbanen på Møhlenpris. Dagens kroppsøvingstime skal foregå utendørs, med ulike oppvarmingsaktiviteter og fotball på programmet.

– Alle sammen, still dere i en ring her, roper Lasse Lindenburger.

Han er lektor med tilleggsutdanning i kroppsøving, tysk og engelsk, og underviser i kroppsøving både ved Bergen Maritime og ved naboskolen Amalie Skram videregående.

Elevene samler seg på banen, strekker armene fra side til side og tøyer bena.

– Hvorfor er det viktig å varme opp? fortsetter Lindenburger.

– For å forberede kroppen på fysisk aktivitet, svarer en av elevene.

Ulle læreplaner

De siste årene har elevene i videregående fått stadig høyere standpunkt karakterer i de fleste fellesfagene. Aller størst har økningen vært i kroppsøving. Til sommeren fikk 34 prosent av elevene på videregående trinn 3 (vg3) karakteren 6. Skoleåret 2008/2009 gjaldt det bare 9,2 prosent av avgangselevene.

– Betyr det at de er i bedre form enn før?

– Nei. Dagens læreplan legger ikke opp til at fysisk form i seg selv skal være grunnlaget for vurdering, og lærerne selv peker på helt andre ting for å forklare, sier Erlend Ellefsen Vinje.

Vinje er dosent ved Universitetet i Sørøst-Norge og Oslo Met og underviser kroppsøvingslærerstudenter i vurdering. Sammen med Øystein Rønnesdal fra NLA Høgskolen leder han forskningsgruppa FUSK (Forskningsbasert undervisning og samarbeid om læring i kroppsøving).

Ett av deres mål er å utvikle forskningsba-

sert kunnskap om hvordan elever og lærere oppfatter og erfarer kroppsøvingsfaget etter fagfornyelsen.

Vinje forteller at han og kollegene i FUSK har hatt samtaler med mange kroppsøvingslærere om sekser-økningen.

– De sier at de synes det er vanskelig å vite hvordan de skal vurdere elevene, sier Vinje.

– De forteller at elevene ofte har urealistisk høye forventninger til hvilke karakterer de skal oppnå i faget. Og når læreplanen er så utydelig, ønsker ikke lærerne å gå i noen diskusjon om karakterbegrunnelser. I stedet ender mange med «å gi etter for presset.»

Hva er egentlig innsats?

Kroppsøvingslærer Lasse Lindenburger er enig i at det kan være vanskeligere å sette karakter i kroppsøving enn i andre fag.

– Vi mangler presise forklaringer, begreper og retningslinjer å forholde oss til.

Han etterlyser mer veiledning og konkrete eksempler fra Utdanningsdirektoratet om hvordan situasjoner bør vurderes i karaktersetting.

Lindenburger trekker frem noen dilemmaer.

– Hvordan kan vi måle utviklingen i fysisk-motoriske eller tekniske ferdigheter hos elever som allerede har høy måloppnåelse, og samtidig rettferdiggjøre dette i forhold til elever som viser stor progresjon fordi de starter på et lavere nivå? Hva legger vi i samarbeid og innsats? Hvordan definerer vi godt samarbeid, og hvor mye skal ferdigheter telle?

Ifølge Lindenburger kan dessuten innsats, samarbeid og ferdighetsnivå vurderes subjektivt etter hvilken lærer som underviser.

– Derfor er det viktig med profesjonsutvikling og diskusjoner om læreplanens gråsoner, både lokalt og regionalt, for eksempel i fagsek-

Vi mangler presise forklaringer, begreper og retningslinjer å forholde oss til.

Lasse Lindenburger, kroppsøvingslærer

erhopp i kroppsøving

Elevene øver på kontrollerte sammenstøt seg imellom, situasjoner de ofte kommer opp i på fotballbanen. Her er Sigurd Dag Wake (til venstre) og Martin Bergmann i aksjon.

sjoner eller på fagdager. Målet er å sikre rettferdighet og likhet i vurderingspraksis for alle elever, mener han.

Kontrabeskjed

Kroppsøvingsfaget fikk, som alle andre fag, nye læreplaner i 2020. Den høsten ble det sendt ut et støtteskriv for vurdering der det het at elevenes forutsetninger skulle være en del av vurderingsgrunnlaget i faget.

Men i april 2021 kom kontrabeskjeden: Elevenes forutsetninger skulle ikke være en del av vurderingsgrunnlaget.

Likevel er det fortsatt kompetansemål i kroppsøving som skal vurderes ut fra elevens forutsetninger.

I læreplanen etter 10. trinn står det for eksempel at «eleven skal utforske og gjennomføre trening som utvikler utholdenhet, styrke og bevegelighet ut fra egne forutsetninger.».

På vg3 står det at elevene skal «øve på og utvikle kunnskaper og ferdigheter i ulike bevegelsesaktiviteter ut fra egne forutsetninger».

Betyr det at en topp trent håndballspiller og en utrent elev begge kan oppfylle målet, og at læreren skal vurdere hvordan eleven jobber med å utvikle seg, ikke det absolutte resultatet?

– Når du sammenligner hva som står i kompetansemålene i læreplanene og i Utdanningsdirektoratets støtteskriv, er det lett å bli forvirret, sier Vinje.

– Jeg har forståelse for at mange lærere fin-

ner det utfordrende å gi karakterbegrunnelser når styringsdokumenter ikke samsvarer eller snakker samme språk.

Starter på karakteren 3

Forskergruppen FUSK har gjennomført flere undersøkelser blant lærere.

I en spørreundersøkelse fra 2022 oppga 16 av 55 lærere at de mener at elevene må ha svært gode ferdigheter i flere idretter for å få karakteren 6. 38 av 55 var uenige i det, og bare én lærer sa hen var usikker.

I en annen undersøkelse fra 2023 ba de 76 kroppsøvingslærere om å rapportere hvordan de vektla elevens ferdighetsnivå i flere bevegelsesaktiviteter ved karaktersetning.

Sigurd Dag Wake (til venstre), Linea Thorgrimsen og Askill Lyder liker kroppsøving, men mener det er veldig individuelt hvordan faget legges opp og bedømmes etter hvilken lærer de har.

Rundt en tredjedel svarte at ferdighetsnivå ikke var særlig viktig, mens en fjerdedel mente det var en viktig del av vurderingen.

– Bruken av karakterskalaen er også spesiell i dette faget. Det er et perspektiv lærerne løfter fram selv. Flere kroppsøvingslærere sier at oppmøte og deltakelse ofte er nok for en 3-er eller 4-er, sier Vinje.

Han forteller at han og forskerkollegene har diskutert problemstillingene med vurdering i faget under et dialogmøte med Utdanningsdirektoratet i juni.

Erlend Ellefsen Vinje er tydelig på hva han mener må gjøres:

– Kompetansemålene, Udirs kjennetegn på måloppnåelse og støtteskrivet om vurdering i

kroppsøving er alle styringsverktøy lærere bruker, og mange elever kjenner. De må samsvare bedre enn i dag. I mitt hode kan ikke fremgang i seg selv være avgjørende for karakteren, sier han.

– Ferdighetsmessig fremgang, uavhengig om det er fysiske eller sosiale ferdigheter, vil ofte være et resultat av, eller en indikasjon på, at man øver eller trener på en god måte. Men det er kvaliteten på dette trenings- eller øvingsarbeidet vi må premiere; ikke graden av fremgangen i seg selv. Da vil vi også unngått den teoretiske muligheten å «straffe» dem som er på et generelt høyt ferdighetsnivå i utgangspunktet. Det ville da heller ikke vært en åpning for at det ville lønne seg å ikke gjøre så godt man kunne

i starten av undervisningsforløpet, sier Erlend Ellefsen Vinje.

Ønsker flere fysiske tester

Elevene fra Bergen Maritime videregående skole er godt i gang ute på fotballbanen.

– Nå bytter dere side, roper Lasse Lindenburg fra sidelinjen, og elevene løper over på motsatt banehalvdel.

Blant dem er Linea Thorgrimsen (18), Askill Lyder (17) og Sigurd Dag Wake (17). De liker kroppsøving fordi faget gir et avbrekk fra mer stillesittende skolearbeid.

– Skulle dere ønske det var flere fysiske tester i kroppsøving?

– Ja, jeg skulle heller ønske det var fysiske

Jeg skulle heller ønske det var fysiske tester enn teoretiske prøver.

Linea Thorgrimsen, elev ved Bergen Maritime videregående skole

Elever blir i dag målt etter kvalitative kriterier som samarbeid og laginnsats i stedet for personlig fysisk ytelse. På fotballbanen på Møhlenpris i Bergen deler Lasse Lindenburger klassen inn i fire fotballag som skal rullere på å spille mot hverandre.

tester enn teoretiske prøver, svarer Linea.

Elevene opplever at det ofte er lettere å få gode karakterer i kroppsøving enn i andre fag, men at det varierer ut fra hvilken lærer de har, og hva læreren legger vekt på.

Dette samsvarer med hva Lindenburger selv peker på.

– Siden faget mangler objektive tester, får innsats ofte stor betydning i vurderingen. Dette åpner for at også elever med lavere fysisk kapasitet kan oppnå gode karakterer. Elevenes ønsker og faktiske prestasjoner er to forskjellige ting. Lærernes oppgave er å legge til rette for at hver elev får mulighet til å vise sin fulle kompetanse i de ulike kompetansemålene, sier han.

– *Hva med å bare fjerne karakterer i kroppsøving?*

– Nei, man bør beholde karakterene. Å fjerne karakteren løser ikke utfordringene med vurdering i faget. Kroppsøving er et lærings- og dannelsesfag, der karakteren settes etter samspill med andre så vel som egen fysisk måloppnåelse, avslutter Lindenburger.

Vurderer endringer

Utdanningsdirektoratet lover kroppsøvlingslærerne avklaringer. Det kan være aktuelt å justere læreplanen.

– Det kan være flere årsaker til at karakternittene i kroppsøving øker, men det er sannsynlig at det har sammenheng med at faget har endret seg over tid. Blant annet legges det nå mindre vekt på idrett og fysisk-motoriske ferdigheter i faget og i vurderingen. Det kan ha ført til at flere elever mestrer faget bedre nå enn tidligere. Kroppsøving er ett av få fag hvor også innsats er en del av vurderingsgrunnlaget, skriver Hedda Birgitte Huse, direktør for Avdeling for rammeplaner og læreplan grunnskole i Utdanningsdirektoratet i en e-post til Ut丹ning.

Hun sier de har stor forståelse for at det kan være krevende å vurdere elevenes kompetanse og sette karakterer i

kroppsøving.

– Læreplanen har mange åpne kompetansemål, i tillegg til at innsats skal være del av vurderingen. Læreplanen gir lærerne stor metodisk og faglig frihet, men vurderingsgrunnlaget kan samtidig oppleves som komplekst.

Huse skriver at de lytter til innspillene de får.

– Vi vurderer nå hvilke avklaringer og tydeliggjøringer knyttet til læreplanen og vurdering i faget skoler og lærere opplever mest behov for, og hvordan dette best kan formidles. Vi vil også se på det nevnte støtteskrivet. På litt lengre sikt kan det også være aktuelt å vurdere justeringer i læreplanen og vurderingsordningen i faget.

Lærer ble varslet på etter Facebook-diskusjon

Måneder etter at læreren diskuterte på Facebook, fikk hun plutselig en mail fra Utdanningsforbundets varslingsnemnd.

Tekst og foto: Sonja Holterman

Det er fredag 16. mai 2025. Læreren, som jobber på en barneskole i Innlandet, gjør seg klar til siste time før helg og nasjonaldagsfeiring. Før hun går inn til timen, tar hun en kjapp titt i mailboksen. Hun har fått en e-post, og den ligner ikke dem hun vanligvis får fra foreldre eller kollegaer.

– Mailen var kryptert, og det eneste jeg så, var at den kom fra Utdanningsforbundet, forteller læreren.

Hun vil være anonym. Årsaken er at historien hun nå skal fortelle, er en hun ikke har fortalt til verken kollegaer eller rektor på skolen.

– Jeg er redd for at jeg ikke klarer å forklare dem hva som har skjedd. Eller, jeg er ganske sikker på at jeg ikke klarer det, for jeg forstår det egentlig ikke helt selv.

Nå vil hun imidlertid gjerne forsøke å forklare det til Utdanning. Hun har gitt oss innsyn i alle dokumenter hun har mottatt i saken og fritatt de andre involverte for taushetsplikten.

– Kanskje jeg tør å vise kollegaene mine artikkelen og si: «Det er meg», sier hun og smiler.

– Forvirra og kvalm

I e-posten som læreren fikk, stod det at Utdanningsforbundets sentrale varslingnemnd hadde fått et varsel om mulig kritikkverdige forhold knyttet til kommentarer i sosiale medier. Utdanningsforbundet opprettet i 2023 en ny varslingnemnd. Den skal behandle kritikkverdige forhold i tillitsmannsapparatet.

I mailen stod det: «Utdanningsforbundets sentrale varslingnemnd har hatt varselet oppe til vurdering og besluttet at saken skal følges opp av sentralt nivå i organisasjonen». I brevet stod det videre at undersøkelser ville bli gjennomført, og at en sentral del av disse ville være samtale med henne som omvarslet. Brevet var underskrevet av sekretariatssjef Lars Erik Wærstad og sekretæren i varslingnemnda.

– Kritikkverdige forhold, sentral varslingnemnd og undersøkelser. Jeg tenkte at det jeg blir beskyldt for å ha gjort, må være noe veldig

alvorlig. Jeg ble både forvirra, redd og kvalm, sier hun.

Varsalet

Læreren fikk også tilsendt selve varselet, et åtte sider langt dokument skrevet av personen som varslet. Han er tillitsvalgt, men ikke i samme kommune eller fylke som læreren jobber i.

17. mai-helga ble ikke som planlagt for læreren. Hun brukte mye tid på å lese gjennom det åtte sider lange vedlegget. Bare en halv side handlet om henne. Den tillitsvalgte varslet om to personer, og resten av dokumentet handlet om den andre. Den andre omvarslede ønsker ikke å bidra i denne saken.

I avsnittet om læreren stod det: «Det var (navn og tittel på læreren) som jeg erfarte at gikk til personangrep midt i en saklig diskusjon omkring hva som var utgangspunktet for ny profil og logo». Denne diskusjonen gikk på Utdanningsforbundets Facebook-side i starten av januar.

– Jeg gikk jo tilbake og fant tråden, men der har jeg bare et innlegg hvor jeg argumenterer for mitt syn på ny logo uten å nevne verken ham eller noen andre, sier hun.

Varsleren skriver: «Jeg ble møtt med at diskusjonen dreide over på meg som person.» Han skriver videre at de kritikkverdige kommentarene fra læreren ble «skjult» av kommunikasjonsavdelingen i Utdanningsforbundet. Han hadde ikke kopi av dem og siterte heller ikke hva som stod i dem.

– Jeg husker godt diskusjonen han viste til, fordi jeg selv syntes at den ble litt intens. Vi begynte å diskutere logoen, men så skled det ut, og vi dro inn gamle diskusjoner. Kommunikasjonsavdelingen postet en advarsel i tråden, hvor de ba om at kommentarene skulle være saklige og om temaet. Jeg valgte da å slette mine kommentarer, sier hun.

Denne tråden har hun ikke skjermdump av.

I tillegg mener varsleren at læreren står i ledetog med en annen debattant på Facebook og

at de to i samarbeid har invadert hans private Facebook-side. Også dette ser læreren etter, når hun leser seg gjennom Facebook-diskusjonene hun har deltatt i.

– Jeg vet jo at jeg ikke samarbeider med noen om å diskreditere varsleren. Jeg hadde heller ikke invadert hans private side med å skrive mye der. Men jeg lette gjennom det jeg hadde skrevet, sier læreren.

Den maihelga brukte læreren til å skrive et svar til varslingsnemnda.

– Det var veldig vanskelig å skulle forsvare seg mot noe jeg ikke visste hva var. Jeg ante jo ikke hva han mente jeg hadde skrevet som var et personangrep, sier hun.

Hun leste gjennom alle diskusjoner hun og den tillitsvalgte har deltatt i på Facebook. Det var en del av dem.

– Den tillitsvalgte som varslet på meg, er en jeg kjenner til og tidligere har diskutert med. Vi er uenige om mye og har lange diskusjonstråder. Vi kommenterte både hverandres synspunkter og generelle holdninger. Men på et tidspunkt synes jeg det ble så mange og lange diskusjoner at jeg valgte å blokkere ham på Facebook, sier hun.

Svaret

Lærerens svar til nemnda var 22 sider langt, og hun skriver blant annet: «Jeg kjenner meg ikke igjen i beskrivelsen og registrerer at det i brevet ikke er informert om i hvilken grad påstanden er begrunnet eller dokumentert».

Hun har tatt vare på alt hun har mottatt av dokumentasjon fra Utdanningsforbundet og tatt skjermbilder av diskusjoner og andre innlegg hun har hatt Facebook

– Rett etter varselet kom, var jeg så forvirra. Jeg visste ikke hva som var forventet av meg, og hvem jeg kunne snakke med. Alt var jo hemmeligstempla. Jeg kjente at jeg trengte hjelp, men kunne jo ikke be Utdanningsforbundet om det. De var jo motparten her, sier hun.

Hun spurte likevel forbundet sentralt om hvem hun kunne be om råd.

– De sa at jeg måtte gå til tillitsvalgt på min arbeidsplass, men det torde jeg ikke. Jeg ville ikke at hun og kollegaene mine skulle tenke at jeg er en sånn person som krenker og mobber. Og jeg fryktet at de ikke ville tro meg når jeg fortalte om grunnlaget for varselet. Engasjerte diskusjoner på Facebook er vel ikke grunnlag

for en varslings sak? sier hun.

Læreren gikk derfor til lederen i hjemfylket sitt, og det er hun glad for: – Det som skjedde videre, hadde jeg aldri klart å stå i, om det ikke var for de tillitsvalgte i fylket som støttet meg gjennom saken, sier hun.

Møtet

I slutten av mai ble nemlig læreren kalt inn til et møte hos firmaet Raugland Advokatene i Utdanningsforbundets lokaler i Oslo. Med seg hadde hun en tillitsvalgt fra fylket.

– Der ble jeg møtt av sjefen på kontoret og advokaten jeg fikk innkalling av. De hadde mange spørsmål til meg. Jeg forsøkte å svare, men jeg tror ikke jeg fikk det til. Jeg følte at jeg var i et avhør og at jeg var mistenkt for noe jeg ikke visste hva var, sier hun.

For heller ikke nå fikk hun vite hva hun skulle ha skrevet i den diskusjonstråden i starten av januar.

– Jeg listet opp det jeg kanskje trodde jeg hadde gjort galt. På det tidspunktet hadde jeg grublet og lett etter kritikkverdige uttalelser fra meg på Facebook, og fant en som jeg tenkte det kanskje kunne være, sier hun.

I en diskusjon om et tema varsleren hadde sterke meninger om, skrev læreren; «ikke bruke mer tid og krefter på å mate Lille-Trump.»

– Jeg skrev ikke navnet hans, men det var ham jeg tenkte på, og det skjønte nok han også. Men når jeg kom med denne innrømmelsen, eller andre mulige forklaringer på varselet, fikk jeg bare høre fra advokatene at vi må holde oss til det «juridiske», sier hun.

Hva som var juridisk i saken, skjønte hun ikke og fikk heller ingen forklaring på.

– Det opplevdes som en maktdemonstrasjon. Jeg følte meg nesten som en kriminell der jeg satt, sier hun.

Konklusjonen

20. juni, en måned etter at hun fikk varselet, kom konklusjonen:

«Med bakgrunn i rapport fra advokatfirmaet Raugland, har varslingsnemnda konkludert med at det ikke er grunnlag for å anse forholdene det er varslet om som kritikkverdige ...» Det samme gjaldt for den andre personen som det ble varslet på i saken. I rapporten fra Raugland står det blant annet:

«Det er en styrke for organisasjonen at man

Det var veldig vanskelig å skulle forsvare seg mot noe jeg ikke visste hva var.

Læreren

både har medlemmer og tillitsvalgte med ulike standpunkt i store og mindre verdispørsmål.»

Advokatfirmaet skriver også at denne saken kunne vært løst bedre fra kommunikasjonsseksjonens side ved at de informerte læreren og den tillitsvalgte om retningslinjene for debatt på Facebook-siden.

«Dette kan f.eks. løses ved at det automatisk gis direkte særskilt skriftlig varsel om rutinebrudd direkte til den det gjelder.»

– Konklusjonen og «frifinnelsen» av meg veide ikke opp for det jeg ble utsatt for. Jeg har fortsatt mange ubesvarte spørsmål, både til selve saken og behandlingen nemnda og advokatene gjorde, sier læreren.

Etter konklusjonen spurte læreren nemnda igjen om hva det egentlig var hun konkret skulle ha skrevet i logo-diskusjonen.

Etter at saken var ferdig behandlet, kom nemnda med et litt annet svar enn det som

stod i varselet.

«Som du har sett av varslingen, ble ikke varselet mot deg knyttet til en konkret uttalelse, men en opplevelse av angrep på enkeltperson. For å finne ut om dette kunne være tilfelle eller ikke, måtte det undersøkes hva som lå bak denne opplevelsen.»

– Nå er det altså ikke en konkret diskusjon som var grunnlaget for varselet lenger. Jeg skjønner fortsatt ingenting, sier hun og rister på hodet.

– Mange kan bli utsatt for det samme

Læreren mente helt fra starten av at hun ikke hadde gjort noe kritikkverdig. Hun tenker nå at hun skulle ha nektet å delta i undersøkelsene.

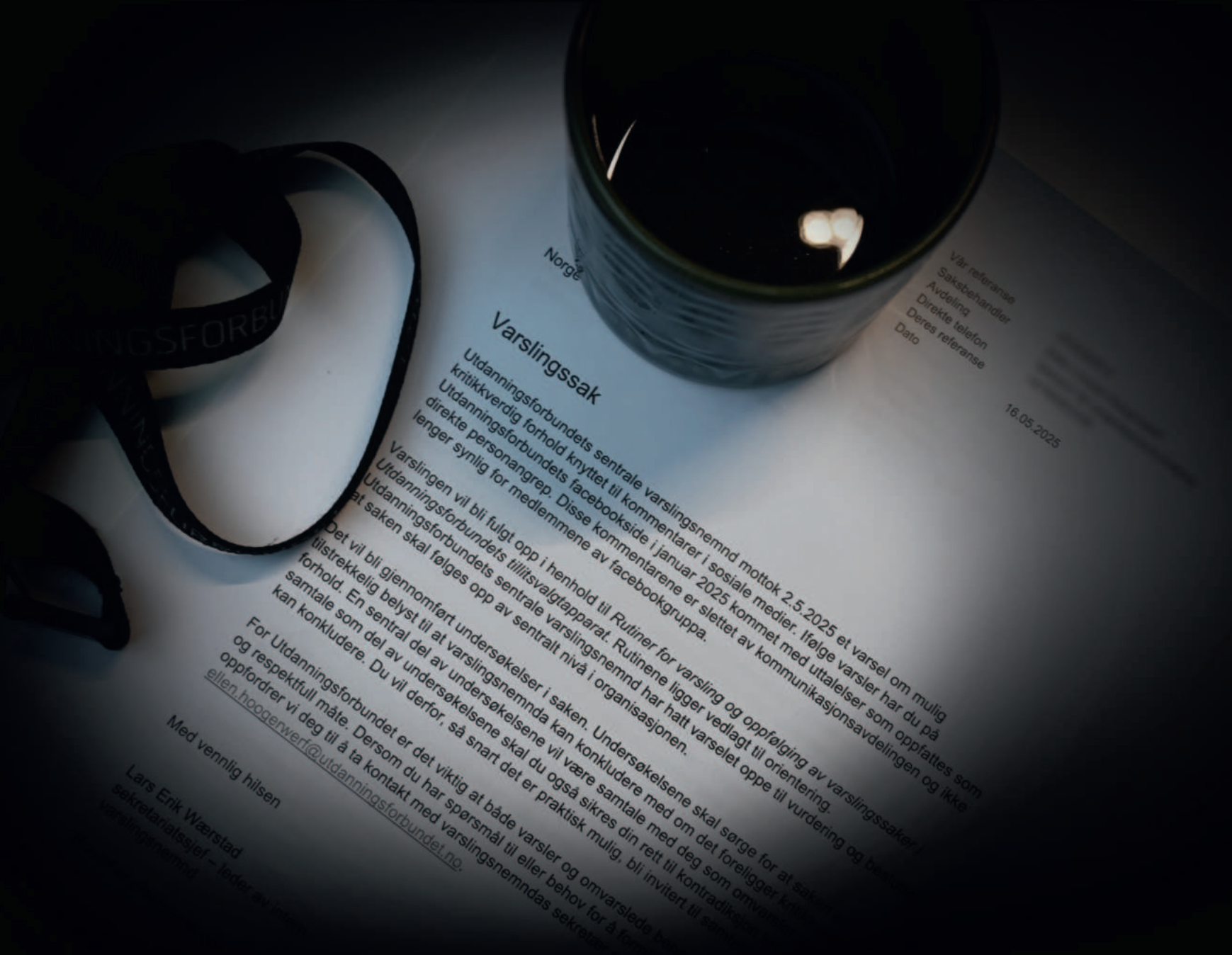
– Har de egentlig mandat til å tvinge meg til å delta i disse undersøkelsene? Jeg tror ikke det. Men de ordla seg som om de hadde det, sier hun.

Nemnda bruker formuleringer som: «Du vil bli kontaktet for å gjøre en avtale om samtale ...», og advokatfirmaet Raugland skriver i flere av henvendelsene: «Vi ber om at ...».

– På et tidspunkt spurte jeg faktisk om hva de hadde tenkt å gjøre med meg om jeg ble «dømt». Da fikk jeg et skriv hvor det stod hvilke sanksjonsmuligheter de har. En av dem var å bli fratatt et verv, men jeg har jo ingen, så da gjenstod det siste: å bli ekskludert fra Utdanningsforbundet, sier hun.

– Jeg tror ikke nemnda forstår hvordan det oppleves å bli utsatt for disse undersøkelsene. Jeg deltar sjeldnere i debatter på nett, og hvis jeg gjør det, er jeg så redd for å virke provoserende at det jeg skriver, egentlig blir helt meningsløst. Jeg går egentlig rundt og er redd for at dette skal skje igjen, sier hun.

Hun regner med at årsaken til at hun ble varslet på og utsatt for undersøkelsene er at

hun er medlem av Utdanningsforbundet.

– Jeg har vurdert å melde meg ut, men det er så viktig for meg å være medlem av en organisasjon og være en del av fellesskapet på jobb, sier hun.

Læreren frykter at det hun har opplevd kommer til å prege henne i lang tid framover.

– Det opplevdes som et maktovergrep. Jeg synes nemnda gjorde en feil da de behandlet beskyldningene mot meg som et varsel. For hvis de står fast ved at en vanlig lærer som diskuterer på Facebook kan bli dratt inn i en varslingssak, ja da er det mange som risikerer å bli utsatt for det samme som meg, sier hun.

Vil ikke kommentere enkeltsaker

Verken Utdanningsforbundet eller advokatkontoret Raugland Advokatene vil kommentere denne saken og viser til taushetsplikten. At læreren har fritatt dem fra plikten, hjelper ikke.

– Vi er bundet av taushetsplikten, og det er uaktuelt å gå inn i enkeltsaker. Blant annet fordi det er flere parter i en sak, dem må vi ta hensyn til, sier Sissel Havre.

Hun er leder i seksjon for organisasjonsutvikling i Utdanningsforbundet og er ett av tre medlemmer i nemnda. Hun svarer på generelle spørsmål om nemnda og saksbehandlingen deres.

I nemndas mandat står det at det er forskjell på å varsle, klage og å si fra.

Når nemnda mottar et varsel, skal det omhandle et kritikkverdig forhold, og det kan enten være rettet mot organisasjonen eller enkeltpersoner. Eksempler på det er: «mobbing, trakassering, seksuell trakassering, diskriminering mm.»

I år har nemnda fått sju saker, og de har valgt å behandle alle. Havre vil ikke gå inn på hvilke typer saker dette er.

– Hva er grunnen til at dere ikke har avvist noen saker?

– Det skal være lav terskel for å varsle, og noen mener kanskje at terskelen for å varsle er for lav, men vi forholder oss til retningslinjene som er vedtatt og er utarbeidet med bakgrunn i varslingsrutiner i arbeidsmiljøloven.

Havre mener at det ligger i mandatet til nemnda å ta sakene som kommer til dem alvorlig.

– Utgangspunktet er å løse saker. Det kan vi gjøre på flere måter. Vi kan blant annet gå i dialog med varsleren og høre om saken kan løses på en annen måte. For eksempel kan det heller behandles som en klage som da følges opp etter våre saksbehandlingsrutiner. Dersom det ikke lar seg gjøre, undersøker vi saken, sier Havre.

Hun mener det er viktig at den omvarslede får mulighet til å svare sånn at det er mulig å vurdere om det har funnet sted noe kritikkverdig.

Jeg er glad for at jeg benyttet muligheten til å varsle.

Varsleren

Dette høres ikke ut som en varslingssak.

Sissel C. Trygstad,
forsker i Fafo

– Dersom en omvarslet ikke ønsker å bidra med informasjon, kan de la være. Vi har ikke mange sanksjonsmuligheter dersom vi kommer fram til at forholdene er kritikkverdige, men suspensjon fra et tillitsverv eller eksklusjon fra Utdanningsforbundet er eksempler på muligheter man har, sier Havre.

– Vi modererer kommentarfeltet

Kommunikasjonsseksjonen i Utdanningsforbundet, som har ansvaret for Facebook-siden, opplyser at de sletter meldinger og kontakter debattanter som bryter retningslinjene. Å anbefale varsling er ikke vanlig.

– Nei, det er ikke et råd vi gir generelt, sier kommunikasjonssjef Pernille Huseby.

Hun sier de har klare rutiner, men at de tar med seg innspillene som er kommet etter varslingsaken.

– Vi forsøker alltid å få til en god moderering av kommentarfeltet i våre kanaler. Det kan være krevende, og vi skal ta med oss rådet om å gi mer direkte tilbakemeldinger til debattanter som bryter retningslinjene. Vi har imidlertid ikke mulighet til å moderere kommentarer som skrives andre steder enn på vår egen Facebook-side. Slik jeg kjenner denne saken, er rådet om varsling gitt etter at diskusjonen er flyttet ut av vår Facebook-side.

Huseby sier at forbundet har et varslingsinstitutt som skal sørge for at deres medlemmers trygghet og rettigheter ivaretas.

– Vi har alltid til hensikt å moderere kommentarfelt på en best mulig måte, men i en situasjon hvor en part opplever seg trakassert, mener jeg at det ikke var feil å opplyse om at muligheten for varsling finnes, sier hun.

– Vi følger debatten i våre sosiale medier, og har retningslinjer for debatten som følges opp av medarbeidere i kommunikasjonsseksjonen. Vi er glade for det store engasjementet i sakene våre, men vi er samtidig opptatt av at folk diskuterer sak og ikke gjør det vanskelig for andre å delta i debatten. Vi svarer i kommentarfeltene, minner om reglene for debatt. Noen ganger tar vi også kontakt med folk som går over streken, eller sletter innlegg som er klare brudd på loven eller våre egne retningslinjer, sier Huseby.

Varsleren ønsker ikke å bli intervjuet om denne saken, men skriver i en mail til Utdan-

ning at han er fornøyd med måten nemnda har behandlet saken:

«Sakene er avsluttet fra Utdanningsforbundets side, og jeg har gitt forbundet tilbakemelding om at jeg har erfart prosessen som veldig god. Utfallet og rapport fra de to varslingssakene er slik jeg ser det noenlunde i tråd med forventningene jeg hadde på forhånd. Jeg er glad for at jeg benyttet muligheten til å varsle og at Utdanningsforbundet har håndtert saken på en så god og etterrettelig måte.»

– Vi er bevisst på at det å varsle og å bli utsatt for et varsel er en stor belastning, og vi har et mål om å ivareta alle. Vi opplever at vi har gode rutiner, men vi evaluerer hver prosess og tilbyr alle samtaler i etterkant, sier Havre.

Læreren føler ikke at nemndas behandling av saken har løst saken.

– Jeg vet ikke hvordan varsleren har det, men jeg føler ikke egentlig at saken er løst. Den har heller eskalert, på grunn av en traumatisk opplevelse av prosessen. Jeg opplever at dette var et maktmiddel for å kneble meg.

Læreren har gitt nemnda tilbakemelding om hvordan hun opplevde å være en del av en varslingssak, men hun klarer likevel ikke å legge saken bak seg.

– Jeg mener at saker som er svakt funder-te og grunnløse, ikke bør bli behandlet som varsler. Ingen, heller ikke varsler, har gjennom prosessen klart å fortelle meg hva det er jeg har skrevet som har utløst den opplevelsen av personangrep av en slik art at det ble sendt et varsel i mai, sier hun. Og legger til:

– Og hvis nemnda er enig, og dette var en feil, så må de si det til meg, og si unnskyld.

– På ville veier

Sissel C. Trygstad forsker på arbeidsmiljø og varsling i Fafo. Hun mener Utdanningsforbundets sentrale varslingsnemnd har gjort det vanskelig for seg selv ved å ta denne saken.

– Dette høres ikke ut som en varslingssak. Hvis forbundet har satt opp en ordning der denne type Facebook-diskusjoner skal behandles som et varsel, da er de på ville veier. Dersom lista skal legges så lavt, kan det være med på å utvanne begrepet varsling, sier Sissel C. Trygstad.

Overganger i oppvekst og utdanningsløpet: Fra barnehage til læretid eller høyere utdanning.

Av Gro Marte Strand og Anna Järnerot (red.)
Universitetsforlaget
245 sider

Innsiktsfullt om sceneskifta

Dette er ein god gjennomgang av utfordringar ved overganger i barnehage, skule og høgare utdanning.

Meldar: Kirsten Flaten, dosent ved Høgskulen på Vestlandet

Redaktørane har samla ei forfattargruppe med brei kompetanse frå ulike vinklar som dekkjer overganger i barnehage, skule og høgare utdanning. Alle endringar har potensial til å skape uro for born og unge, og slik sett representerer overganger mellom ulike institusjonar ei planlagt skipling av det kjende. Ein overgang fører til nye relasjonar, nye omgivnader, og nye oppgåver, som krev tilpasning og handtering for at kvardagen skal verte forståeleg att. Her vert det vist til kulturmøte som eksempel på eit treffpunkt for tverrfaglig og tverretattlig samarbeid.

Boka belyser det komplekse i overganger, kva som kan tenkast over og planleggast for å sikre at det går så godt som mogeleg. Hovudansvaret for overgangane ligg hos barnehage og skule,

men også foreldre har ei rolle i å få til gode rammer rundt born og unge. Samfunnet vert nemnt, særleg i samband med overganger til yrkesfaglig og høgare utdanning. Elevar som veksler mellom heimskule og sjukehuskule, får overganger som ikkje er sjølvvalde eller planlagde. Lærarar rapporterer at dei er usikre på korleis dei best skal handtere dette og kven dei kan be om støtte frå.

Det å være fleirspråkleg kan være ein ressurs, men det kan òg skape uvisse og vanskar med å ta til seg læring. Sjølv om læreplanen påpeikar at eleven sin språklege bakgrunn skal anerkjennast og vere med på å danne ein trygg identitet, viser boka at dette er eit nedprioritert fagområde med få fleirspråklege lærarar som kunne letta overgangen for elevar.

Fokus få tilbake oppmerksomheten
Hvordan gjenvinne konsentrasjonen i en verden av støy

Av Ole Petter Hjelle
Kagge Forlag
208 sider

Avviser at multitasking er lærings

Ole Petter Hjelle advarer om at barnehagebarn og elever drukner i informasjon, og at det går ut over oppmerksomheten deres.

Anmelder: Thore K. Aalberg, cand.polit. og fagbokforfatter

Forfatteren er hjerneforsker, kjent som «treningslegen» og tidligere toppidrettsutøver. Han arbeider nå som førsteamanuensis ved Universitetet i Innlandet. Ole Petter Hjelle er også mye brukt som foredragsholder.

Ett av de åtte kapitlene, «Snart har vi alle fått en ADHD-diagnose», starter med en historie om en av pasientene til Hjelle. Nils går i fjerdeklasse, er fysisk aktiv, utadvendt, har mange venner og er stappfull av energi. Moren tror at guttens magesmerter skyldes at han ikke trives på skolen. Hun treffer kontaktlæreren til Nils og får raskt forståelse av at alle på trinnet stempler ham som et «problembarn». Etter et halvt år får Nils time hos barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP). Han får diagnosen ADHD og en resept på Ritalin.

Fem prosent av norske barn har ADHD-diagnosen, og andelen øker. Omsetningen av ADHD-medisin økte med 637 prosent fra 2004 til 2016. Forfatteren stiller mange gode spørsmål: «Finnes ADHD, eller er tilstanden sosialt konstruert?» og «Barn og unge som ikke klarer å sitte stille lenge av gangen, sliter med å konsentrere seg på kommando og som skaper «problemer» i klassen, er det dem det er noe feil med, eller er det samfunnet vi lever i som er problemet?» Han legger til at skolegang slik den er organisert i vestlige land, er naturstridig for barn. Forfatteren mener at det finnes alternativer til medisiner. Han anbefaler blant annet mer bevegelse, nok søvn og sunn mat.

Kapitlet om smarttelefonen starter med sitat fra en ukjent: «Livet er det som skjer mens smart-

sfremmende

telefonen din lader». Sentralt i dette kapitlet er nomofobi (frykt for å være uten mobiltelefon) og FOMO («Fear of missing out» - frykt for å gå glipp av noe). Diagnosen nomofobi stilles på bakgrunn av 20 utsagn.

Forfatteren har et eget kapittel om bevegelse. Bevegelse styrker hjertet, skjelettet og musklene dine, og du får bedre kondisjon. Risikoen for hjerte- og karsykdommer og diabetes type 2 reduseres. Hjelle mener det han omtaler som «oppmerksomhetskrisen» ikke handler om at vi har blitt mer distraherbare, late eller mangler selvdisciplin, men om strukturelle endringer i samfunnet vårt.

Helle summerer opp fem grep vi kan gjøre selv: Nulltoleranse for multitasking. Unngå lakenskrekke. Tren mer. Vær mindre på skjerm. Fjern e-post fra telefonen.

Hjelle er en svært god formidler, med snert, og bruker eksempler fra egen hverdag. Boken er full av fakta og midt i blinken med dagens råd om skjermbruk.

MINE FAVORITTER

**Olive Kitteridge
(2008)**

Av Elizabeth Strout
roman

En skarp og sårbar lærer

Olive er en godt voksen matematikklærer som ikke bare ser lyst på læregjerningen eller personene rundt henne. Strout skriver med humor og brodd.

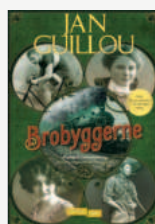

**Gjentakelsen
(2023)**

Av Vigdis Hjorth
roman

Heftige tilbakeblikk

Gjentakelsen er den siste av flere gode romaner av Hjorth. Hun skriver kort, enkelt og til dels brutalt om en ung kvinnes gryende seksualitet, frigjøring og hvordan dette henger ved i årtider.

**Brobyggerne
(2011)**

Av Jan Guillou
roman

Spredt av skjebnen

Første bind av Det store århundre-serien. Med utgangspunkt i en fattig familie ved Bergen følger vi familiære og verdensomspennede utfordringer og endringer i kultur, politikk og samfunn.

Heidi Pevik

Undervisningsinspektør ved Hamnerfest voksenopplæringscenter

Debattinnlegg kan ha en lengde på opptil 7000 tegn (inkludert mellomrom). Husk tittel og ingress.

Tips: Både tittel og ingress bør være konkrete og gi uttrykk for en mening.

Oppgi navn og telefonnummer når du sender inn innlegg. Legg gjerne ved et digitalt portrett (minimum 0,5 MB), med navn på den som har tatt bildet.

Redaksjonen forbeholder seg retten til å redigere og kutte i bidragene.

BEMANNINGSKRISA I BARNEHAGEN

Gi oss et nasjonalt løft!

Tromsø og fagforeningene motvirker barnehagekrisen med seks tiltak. I beste fall kan tiltakene bidra i den nasjonale barnehagekrisen.

For tiden jubler mange foreldre for en lavere barnehagepris. Dersom priskuttet kom med en kvalitetsheving og flere ansatte per barn, kunne Foreldreutvalget for barnehager (FUB) også jublet. Dessverre tyder alt på at vi får flere situasjoner som i Tromsø i vår: 72 barn sto uten barnehageplass til høsten. Kommunen manglet nok ansatte til å ta imot alle søkerne. Ingen som har fulgt barnehagesektoren, ble overrasket. I årevis har FUB og fagforeninger advart myndighetene om konsekvensene av en bemanningskrise.

Regjering etter regjering har kommet med puslete tiltak som har hatt minimalt å si for frafallet og rekrutteringen av ansatte til barnehager.

Skinntiltak

Her er noen av årets tiltak mot krisen:

- 800 millioner kroner overført til kommunene

med en intensjon om at pengene skal gå til bedre bemanning. Pengene var ikke øremerkede og ble stort sett svidd bort på underskudd i kommunen.

- 200 millioner øremerket bedre bemanning. Det holder bare til noen få vikartimer, om en vikar i det hele tatt er å få tak i.

- Veileder om tilstrekkelig bemanning i barnehagen. Nærmest en fornærmelse mot ansatte. De kan for lengst alle lovlig bemanningstriks.

Når 745 færre starter på barnehagelærerstudiet i år enn i fjor, ser det ut som kvaliteten vil synke i takt med prisen i den norske billigbarnehagen.

Krise i krisen

Ansatte forlater jobbene sine, søkertall til barnehagelærerutdanningen er rekordlave. Ironisk nok kan vårens krise i Nord-Norges største by, på sikt, bli en vekker for rikspolitikere i sør. Se bare

**Meningene
dine er viktige
for oss!**

Send ditt bidrag til:
debatt@utdanningsnytt.no

Illfoto: Paal Svendsen

Lønna må opp, og rekrutteringssvikten må snus, skriver Tor Eirik Rasmussen om barnehagesektoren.

på tiltakene Tromsø kommune og fagforeningene har tryllet fram mot barnehagekrisen:

- Midlertidig økning i lønn og rekrutteringstillegg
- Bonusordninger for ekstravakter
- Tilbud om full stilling for deltidsansatte
- Aktiv rekruttering av studenter og pensjonister
- Økt bruk av vikarbyråer
- En ny, rask vei til yrket via opplæringsstillinger

Kjære rikspolitikere, gjør det samme, og gi oss et nasjonalt løft. I beste fall kan noen av disse tiltakene bidra til å stanse eller bremse krisen. I verste fall får vi en regional barnehagekrise i Nord-Norge, hvor barnehageansatte i nabo-kommunene forsvinner til mer lukrative tilbud i Tromsø.

Lønna må opp og rekrutteringssvikten må snus. Med målbevisste og konkrete tiltak har de klart å snu negative søkertall innenfor sykepleien. Hvorfor skulle vi ikke få til det samme i barnehagesektoren?

FUBs forslag er et nasjonalt løft for sektoren, koste hva det koste måtte. For, som det så fint heter i ministrenes festtaler, det handler om fremtiden vår.

Tor Eirik Rasmussen

leder for det nasjonale Foreldreutvalget for barnehager (FUB)

BARNEHAGEBEMANNING

Det er på tide at vi blir tatt alvorlig

Når skal vi begynne å ta fagfolk alvorlig?

Svaret er: Vi skulle gjort det for lenge, lenge siden.

Helt siden jeg startet som lærling i barnehagen, har jeg kjent på en holdning som gjør vondt langt inn i hjertet. En holdning som forteller meg at yrket mitt ikke betyr noe, at kunnskapen min ikke teller, at barnehagen bare er en oppbevaringsplass – og at jeg «bare passer barn». Men sannheten er en helt annen: Barnehagen er selve grunnmuren for at samfunnet skal fungere. Barnehagen er der fremtiden formes. Når barnehager stenger, stopper hverdagen til tusenvis av familier opp. Alle har kjent konsekvensene.

Jeg er sliten. Ikke fordi jeg ikke mestrer jobben min – jeg vet jeg er dyktig, jeg vet jeg kan faget mitt. Men jeg er utslitt av å måtte bevise det, om og om igjen. Jeg er utslitt av å stå i et yrke hvor jeg må kjempe hver eneste dag for respekt. Jeg er lei av å høre at jeg «ikke passer inn», når det eneste jeg gjør er å bruke kreftene mine på å skape trygghet og varme for de mest sårbare vi har – barna våre.

I ti år har jeg kjempet. Og jeg kjemper fremdeles. Jeg kjemper for barna som ikke har en stemme selv. Jeg kjemper for å gi dem en barndom fylt av trygghet, omsorg og muligheter. Jeg kjemper for at de skal møtes av voksne som ser dem, forstår dem – og som kan faget sitt. For det kan vi! Vi vet hva vi driver med, vi vet hva som trengs, vi vet hva som fungerer.

Så hvorfor blir vi ikke hørt? Hvorfor blir vi ikke tatt på alvor? Hvorfor ser politikere en annen vei når vi roper om hjelp?

Er det fordi de fortsatt tror at vi sitter og drikker kaffe hele dagen mens barna

«leker av seg selv»? For en hån! For en latterliggjøring av ett av de viktigste yrkene i landet vårt.

Barnehagen er ikke en oppbevaringsplass. Vi er ikke kaffedrikkere som «bare passer barn». Vi er fagfolk. Vi er barnas stemme. Vi bygger trygghet, vi legger grunnmuren for læring, vi gir de minste det de trenger for å vokse opp i et samfunn som stiller stadig større krav til dem. Uten oss stopper familier. Uten oss stopper samfunnet.

Likevel blir vi ignorert. Politikere velger å ikke høre på oss, selv om vi roper oss hese. De som sitter på kontor og skriver vedtak, tror de vet bedre enn oss som står i det – hver eneste dag.

Nå er det nok. Nok undervurdering. Nok bagatellisering. Nok stillhet.

Vi fortjener respekt. Barnehagene fortjener prioritet. Barna fortjener det beste.

Det er på tide at vi blir tatt på alvor

Det er på tide å åpne øynene og se hva vi faktisk gjør.

Det er på tide å lytte til oss – vi som står i det hver dag.

Det er på tide å gi assistenter, fagarbeidere og pedagoger den respekten vi fortjener.

Det er på tide å løfte barnehagene opp dit de hører hjemme: i sentrum av samfunnet.

Det er på tide at vi blir hørt!

For vi gir oss ikke. Vi kjemper videre. For barna. For fremtiden. For samfunnet

Elise K. Elvenes-Leiros

Nå er det nok. Nok undervurdering. Nok bagatellisering. Nok stillhet.

HISTORIE

Barnehagerevolusjon på tre tiår

På 1990-tallet var barnehageplasser et knapt, kostbart velferds-tilbud. I dag har barnehagen blitt et universelt velferdstilbud med høy kvalitet.

På 1990-tallet var det offentlig finansierte barnehagetilbudet svært begrenset og svært dyrt. Mange kvinner var hjemmeværende eller jobbet deltid, men det var likevel en økende etterspørsel etter barnehager. Dette bidro til at ulike private ordninger florerte, som dagmammaer og barneparker. Disse hadde variabel kvalitet og var minst like dyre som det offentlige tilbudet.

Mine foreldre hadde barn på denne tiden, men var likevel heldige. Etter noen år i ulike barneparker og hos forskjellige dagmammaer, fikk både min bror og jeg kommunal barnehageplass.

Prisen den gangen var rundt ti tusen kroner i måneden for oss begge. Summen tilsvarte nærmest hele månedslønnen til min mor, som selv var ansatt i barnehagen (noe som nok var utslagsgivende for at vi i det hele tatt fikk plass).

Ti tusen kroner i 1994 tilsvarer godt over tjue tusen kroner prisjustert til i dag. I dag er den månedlige barnehageregningen på 1200 kroner, eksklusiv matpenger. I 2024 var de gjennomsnittlige årlige utgiftene til en kommunal barnehageplass, som også tilskudd til private barnehager beregnes etter, på rundt 300 000 kroner for de yngste barna (0 til 2 år) og litt over 150 000 kroner for eldre barn (3–6 år).

Foreldre betaler altså mellom fem og ti prosent av den faktiske kostnaden for en barnehageplass. Prisen blir enda lavere med flere barn (søskenmoderasjon). Mange barn får gratis kjernetid. Bor man i Finnmark eller Nord-Troms, er barnehageplassen gratis.

Selvsagt betaler vi også for barnehagen over skatteseddelen, men likevel er kontrasten enorm til hvordan mange foreldre slet med å få barnehageplass på 1990-tallet.

Det er knapt noe område av velferdsstaten som det har blitt satset like mye på de siste årene som barnehager, hvor barnehageforliket i 2003 står sentralt.

I samme periode har det vært en vesentlig heving av antall ansatte per barn¹⁾ og de ansattes kvalifikasjoner.

På 1990-tallet var andelen ufaglærte ansatte i barnehagene høy, mens færre ansatte hadde relevant utdanning.

I 1995 var det for eksempel ansatt 17 320 førskolelærere i landets barnehager²⁾, som i alt hadde 216.000 barn. Dette tilsvarer én førskolelærer per tolvte barn.

Dagmammaer og barneparker hadde ingen krav om at de voksne skulle ha formelle kvalifikasjoner eller opplæring.

I 2023 var det 40 000 barnehagelærere ansatt i landets barnehager³⁾, som hadde 267 000 barn, noe som tilsvarer én barnehagelærer per syvende barn. Videre var det nesten 22 000 ansatte med fagbrev som barne- og ungdomsarbeider, mens 8000 ansatte av grunnbemanningen hadde relevant høyere utdanning eller fagarbeiderutdanning.

Den kommunale barnehagen jeg gikk i tidlig på 1990-tallet, hadde ingen rammeplan som sa noe om barnehagens oppgaver og innhold, mens barneparker og dagmammaer var knapt nok regulerte virksomheter.

I dag er barnehagene gjennomregulert for å sikre likebehandling, trygghet og kvalitet.

På noen knappe tiår har det med andre ord skjedd en revolusjon innen barnehagene, som har gått fra å være et begrenset og kostbart tilbud til noen få barn, til å bli et rettighetsfestet, universelt gode, som i all hovedsak er offentlig finansierte. Tilnærmet alle⁴⁾ førskolebarn i Norge benytter seg av tilbudet.

Mens barnehager og andre private tilbud på 1990-tallet i stor grad var sted for tilsyn av barna mens foreldre var på jobb, er barnehagene blitt pedagogiske virksomheter og en del av samfunnets utdanningssystem som forbereder barna til skolen og arbeidslivet.

Til tross for denne revolusjonen kan man lese i mediene⁵⁾ om at mange småbarnsforeldre har helt urealistiske forventninger til barnehagen. Barnehageansatte er frustrerte over foreldre som ikke greier å sette grenser for sine egne barn, samtidig som de kun er opptatt av egne og ikke andres barn.

Det har kommet forventninger og krav om økt dokumentasjon, blant annet som følge av barnehage-apper, hvor barnehageansatte må løpe rundt for å iscenesette bilder av barna⁶⁾ for å sende til foreldrene, og bruke masse tid på å notere ned antallet tisse- og bæsjebleier i løpet av dagen.

Arkivfoto: Elisabeth Arnet

Mange er nok ikke klar over barnehagepolitikens historie. På 1990-tallet var for eksempel offentlig finansierte barnehageplasser svært få og svært dyre. Bildet er fra Norsk Lærerslags kampanje våren 1991.

Det kan nærmest virke som om mange foreldre ønsker å «outsources» store deler av oppdragelsen til barnehagen (og skolen).

I sommer kunne man lese kronikken til en sliten småbarnsmor som var oppgitt over å ikke kunne hente seg inn igjen i ferien, blant annet på grunn av at barnehagen ikke do-trener barnet hennes, noe vedkommende da måtte bruke sommerferien til.⁷⁾

I et essay i Morgenbladet spør en frivillig barnløs skribent om «maktelitene, derav politikerne, (har) skapt et samfunn det er verdt å føde barn inn i? Tilbyr de våre barn gode liv?»⁸⁾

Det er trolig ikke noen samfunn, hverken historisk eller i dag⁹⁾, som bruker så mye offentlige ressurser på barn og barnefamilier¹⁰⁾ som akkurat det norske. Hvis man ikke kan sette barn til verden i Norge, hvor kan man da få barn?

Men det er ikke bare foreldrene som har høye forventninger til barnehagene. Politikere har også høye og stadig høyere¹¹⁾ krav om hva barnehagene skal utrette og bidra til.

Barnehagens formålsparagraf¹²⁾ er lang og omfattende. Det er slik sett et paradoks at politikere ønsker stadig hyppigere opptak og lavere pris for foreldrene. Særlig sistnevnte kan sees på som en etterlenget påskjønnelse for småbarnsfamilier i en tid med høy rente og stigende priser. Men for de ansatte, som skal levere på de høye forventningene om god barnehage – både fra foreldre og politikere – er ikke dette nødvendigvis en god prioritering.

Det er for eksempel derfor forståelig at SVs ønsker om (enda) billigere barnehage ikke ble så godt mottatt av Utdanningsforbundet¹¹⁾.

Skal man være noe kritisk til utviklingen de siste tiårene, handler det om at barna i dag tilbringer store deler av barndommen i stadig mer regulerte utdanningsinstitusjoner, som står i kontrast til den barndommen mange hadde på 1990-tallet og tidligere, hvor barna i større grad tilbrakte barndommen med foreldre, familie og ute i nabolaget. I neste stortingsperiode vil for eksempel Arbeiderpartiet innføre heldagsskole for de yngste elevene¹³⁾.

Den stadig sterkere institusjonaliseringen av barnas hverdag og barndom er ikke nødvendigvis bare positiv, hverken for barnet eller samfunnet for øvrig.

Likevel kan det virke som at mange av dagens småbarnsforeldre ikke er klar over den revolusjonen som faktisk har skjedd innen både barnehagepolitikken og de mange andre godene¹⁴⁾ som omfordes til småbarnsfamilier de siste årene¹⁵⁾. Er du i tvil, spør din mor og far.

Mats A. Skogheim Kirkebirkeland
rådgiver i Civita (og småbarnsfar)

REFERANSER:

- 1) Utdanningsdirektoratet, Utdanningspeilet (2022): Status for bemanningsnorm og pedagognorm i barnehagene, side 11, sist endret 27.10.2022.
- 2) Regjeringen (1997): St.meld. nr. 52 (1996-97) Om økt førskolelærerdekning, Kap. 3.1 Antall førskolelærere. Fremmet i statsråd 13.05.1997.
- 3) Utdanningsdirektoratet (2024): Fakta om barnehager 2023, Ansattes utdanning (grunnbemanning). Sist endret 20.03.2024.
- 4) Haraldsrud, Elisabeth (2025): Stadig større andel barn går i barnehage. Ssb.no, 19.03.2025.
- 5) Braathen, Frøydis; Saaghus, Jørgen; Tveter, Øyvind (2025): Hun har jobbet i barnehage i 40 år: – Det er «jeg, jeg, jeg», og de vet ikke hva nei betyr. Aftenposten.no, 26.02.2025
- 6) Ertesvåg, Frank; Møller, Line (2025): Barnehageapper: Ansatte løper ut for å ta bilder til foreldrene. Vg.no, 15.08.2025.
- 7) Espedal, Linn: Sommer med småtasser. Nr.no, 15.07.2025.
- 8) Rzakowska, Joanna: Der arverekken ender. Morgenbladet.no, 03.08.2025.
- 9) Mykkeltveit, Aurora; Hvis menneskelivet skal være utelukkende godt, kan det ikke være noen mennesker. Minervanett.no, 06.08.2025.
- 10) Regjeringen (2017): NOU 2017:6, Offentlig støtte til barnefamilier. Avgitt 06.03.2017.
- 11) Mejlbo, Kaja (2025): Utdanningsforbundet advarer Stortinget: – Bemanningskrise må løses først. Utdanningsnytt.no, 12.06.2025.
- 12) Lov om barnehager: Paragraf 1. Formål. Lovdata.no, endret ved lov 19 des 2008 nr. 119.
- 13) NTB (2025): Arbeiderpartiet går til valg på heldagsskole for de yngste. Adressa.no 04.04.2025.
- 14) Regjeringen (2024): Historisk mange elever får tilbud om gratis kjernetid i SFO. Regjeringen.no 13.05.2024.
- 15) Regjeringen (2025): Nå øker barnetrygden. Regjeringen.no 02.05.2025.

KUNST OG HANDVERK I GRUNNSKULEN

Praktisk læring krev færre elevar i gruppa

Barn sin finmotorikk og sjølvstende er dårlegare enn for berre fem-ti år sidan. Det erfarer lærarar i faget kunst og handverk.

**Kronikk av
Bibbi Omtveit**

stipendiat ved
Fakultet for
teknologi, kunst og
design

Institutt for este-
tiske fag, Oslo Met
– storbyuniversi-
tetet

Illustrasjon
Tone Lileng

Å klippe langs ein strek, tre tråden gjennom nålauget, sage ein planke i to og teikne ein nitti graders vinkel med linjal. Dette er døme på praktiske oppgåver som var barnemat for dei fleste elevar for ein del år sidan, men som i dag stadig eldre elevar strever med å utføre.

I faget kunst og handverk skal elevane lære å bruke verktøy, og dei skal arbeide med materiale som tre, tekstil, papir og leire. Tidlegare i år gjennomførte eg ei spørjeundersøking til lærarar som underviser i kunst og handverk i den norske offentlege grunnskulen. 910 lærarar frå 63 prosent av landets kommunar har svart. Temaet var gruppestørrelse og lærartettleik i faget. Relatert til dette rapporterer påfallande mange lærarar om svekka finmotorikk blant elevar. «Finmotorikken er mye svakere enn før», «oppgaver jeg før kunne gjøre med tredjeklassinger, gjør jeg nå med åttendeklassinger» og «konsentrasjonen til elevene er kortvarig, i tillegg til at finmotorikken ikke er den samme lenger», er døme på kommentarar.

Finmotoriske ferdigheiter er sjølvstendig viktig for å meistre kvardagen. Både for barn og for vaksne. Å klare praktiske oppgåver kjennest bra. Fyrst er det utfordrande, det trengst øving og evne til å halde ut. Etter kvart kjennest den fyrst vanskelege oppgåva plutsleg enkel. Det skaper meistring, og det gjer oss til litt meir sjølvstendige menneske.

Finmotorikk er sjølvstendig også ei heilt grunnleggjande ferdigheit i svært mange yrke, anten du er tannlege, kokk, tømrrar, frisør, kirurg eller elektrikar.

Ei meir praktisk og variert skule

Politikarar har i mange år vore einige om at skulen har blitt for teoretisk og stillesittande. Han må bli meir praktisk og variert. Alle ser nok det positive i meir praktisk matematikk, norsk og engelsk. Politikarane vil også styrke dei praktiske og estetiske faga musikk, mat og helse, kroppsoving og kunst og handverk, som er dei faga som i ei årrekke har stått for det praktiske og skapande innslaget i norsk skule. Det er ingenting i vegen med dei politiske ambisjonane.

Tid nok til den enkelte

Alle elevar har faget kunst og handverk gjennom dei ti

åra i grunnskulen. Faget er ikkje nytt, men det har endra namn. Er du mellom 35 og 72 år, hugsar du kanskje at forming stod på timeplanen, og er du over 73 år, hugsar du nok at du hadde teikning, sløyd og tekstil. Det skal jobbast med tre, tekstil og teikning også i dag, men lærarar møter store utfordringar når ambisjonar skal omsetjast til undervisning. I spørjeundersøkinga eg gjennomførte, svarer eit klart fleirtal at dei underviser i kunst og handverk aleine og har grupper på 16–21 elevar, og i fleire tilfelle eit høgare elevtal enn det. Det får konsekvensar.

Sløyd med 27 andreklassingar

Sjå for deg at du har 27 andreklassingar i sløydssalen. Du tar dei med dit fordi dei er svelteføra på lukta av tre. Dei sitrar etter å bruke kroppen og hendene. Det står jo også i læreplanen at elevane skal jobbe med harde materialar. Du har bestemt at elevane skal øve på å sage. Dei er topp motiverte. Etter kort tid treng alle hjelp, og alle skulle helst hatt hjelp samtidig. Saga sit fast. Det blir skeivt. Nokre syns det er skummelt, for dei har ikkje brukt sag før. Det blir ein lang kø med ventande elevar. Å vente er kjedeleg. Eit par elevar forsvinn ut på gangen, tre andre bruker sagene til å fekte med, ein sager seg i fingeren og ein gjeng elevar står og kviskrar i eit hjørne. Det som skulle vere fag og meistring blir kaos, både for elevane og for deg.

Skuleåret etter tar du ikkje med dei 27 elevane som no går i tredjeklasse med til sløydssalen. I staden blir du i klasserommet. Der lærer du dei å teikne og lage mønster på nettbrett. Då sit elevane i ro ved kvar sin pult, du har oversikt og kontroll, og elevane treng ikkje like mykje hjelp. Når dei treng hjelp, kan du vise på tavla og alle elevane ser deg samtidig.

Når oppgåvene i kunst og handverk vert gjennomførte i klasserommet med mange elevar og enkelt utstyr, forsvinn variasjonen, utfordringa og motstanden.

Historia over er ikkje unik. Denne og liknande historier er realiteten på mange skular rundt om i landet, og det gjeld ikkje berre for dei yngste elevane. Det viser spørjeundersøkinga og intervju eg har utført med lærarar, der gruppestørrelse og lærartettleik i faget er tema. Kommentrar som dette går igjen: «Vi kan for eksempel ikke drive med tresløyd. 25 elever med én lærer på

07
K
25

et sløydrom er ikke forsvarlig. Elevene synes faget er kjedelig og ensformig.»

Trygg og pedagogisk forsvarleg gruppestorleik

Det finst ikkje eit tak på kor store klasser eller grupper i skulen kan vere. Det opplæringslova¹⁾ seier er at «ingen klassar eller grupper skal vere større enn det som er trygt og pedagogisk forsvarleg» (paragraf 14-2.) Dette gjeld all undervisning. Kva som er trygt og pedagogisk forsvarleg, blir avgjort lokalt. Dei kompetente lærarane i kunst og handverk vil. Dei brenn for å lære elevane praktiske ferdigheiter, og dei ser at elevane både har behov for og eit sterkt ønske om å bruke hendene. Men når elevgruppene er store, blir lærarane tvinga til å flytte undervisninga til klasserommet for å gjere den trygg og så pedagogisk forsvarleg som mogleg.

«Lærarnormen» – det politiske svaret?

Norm for lærartettleik²⁾ er forskriftsfesta og gjeld for alle offentlege grunnskular. Paragraf 12–19 gir eit forholdstal mellom talet på elevar og talet på lærarar, og skal sikre nok lærarar i skulen. Det norma ikkje seier noko om, er korleis dei ekstra lærarane skal brukast. Dei kan brukast til å opprette fleire (og mindre) klasser, til å bruke to eller fleire lærarar inn i same klasse, eller til å dele klasser i mindre grupper i enkelte fag. Bruken avgjerast lokalt av kommunar og rektorar, ut frå der behovet synast å vere størst.

Mogleggjer praktisk og variert undervisning ved å gi lærarane færre elevar

Det er mykje praktisk matematikk i å planleggje og snikre ei fuglekasse, å byggje modellar eller å sy pysj-bukse. Ja til meir praktisk undervisning og læring i alle fag, men det krev at praktiske og estetisk fag får vere modellfag, ikkje salderingspost.

Eg er bekymra for tre ting: Korleis skal finmotorikken og sjølvstendigheita til elevane blir utvikla dersom saks, blyant og nettbrett er dei einaste verktøya dei får trening i å bruke? Korleis skal skulekvardagen bli meir praktisk og variert når rammene for å få dette til ikkje eingong er til stades i eit fag som kunst og handverk? Eg er også bekymra for at dei kompetente lærarane i

kunst og handverk heller finn på noko anna dersom dei ikkje får betre rammer. Gi lærarane i faget moglegheit til å bruke si kompetanse og lære bort praktiske ferdigheiter ved å gi dei færre elevar i gruppene. La oss måle kvalitet i sagflis, sting og bruk av kjøkkenkniv, ikkje berre i skjermtid og poeng i elevtesten PISA. Barn fortener lærarar som har tid til å sjå dei, og som står tett nok på til å seie: «Dette klarer du – la meg vise deg».

REFERANSAR:

1) Opplæringslova (2023): Lov om grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa (LOV-2023-06-09-30). Lovdata. <https://lovdata.no/pro/lov/2023-06-09-30>

2) Opplæringsforskrifta (2024): Forskrift om grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa (FOR-2025-06-20-1179). Lovdata. <https://lovdata.no/forskrift/2024-06-03-900>

Barn fortener lærarar som har tid til å sjå dei og som står tett nok på til å seie: «Dette klarer du – la meg vise deg».

Leik for livet

Leik bygger kapasitet for livslang læring.

**Ingrid
Kristine
Aspli**

«(...) den som leker som liten, får en rikdom inni seg som man kan øse av hele livet. Man bygger opp en varm, hyggelig verden inni seg. En verden som gir styrke om livet blir vanskelig. Et sted man kan ty til i motgang og sorg.» Dette skreiv den svenske forfatteren Astrid Lindgren for mange år sidan. I biografien hennar fortel ho at barn- dommen hennar var breiddfull av leik, og at ho heldt fram med leiken heile sitt liv. Eg lurar stundom på kva Astrid Lindgren ville tenkt om barndom anno 2025. Ville ho blitt forferda over kva som har skjedd med leiken?

Leik kan sjåast på som ungane si viktigaste studietid. Gjennom leiken blir nysgjerrigheit, kreativitet og evna til samarbeid og problemløysing utvikla. (Lunde, 2022). Tenk på alt du trener på når du til dømes leikar gøymeleiken: Kreativitet og problemløysing for å finne den optimale gøymeplassen. Impulskontroll, tolmod og uthald, for å liggje musestille under sofaen for ikkje å bli oppdaga. Handtering av motgang og nederlag for å tole å bli funnen fyrst. Den som står, må fyrst motstå freistinga til å snik-kikke medan han tel. Deretter trengst både pågangsmot, systematikk og uthald for å klare å finne alle. Så trener alle som er med på å halde avtalar, den leikekontrakten som ligg i at no inntar vi ulike roller, og dei held vi på til vi er ferdige. Det byggas kapasitetar for livet, når ein står inni klesskapet og held pusten.

Og slik har barn trent på vaksenlivet til alle tider. Vi vaksne har nok tatt dette for gitt og ikkje tenkt så mykje over det – slik er det jo å vere barn. Men dei siste åra har det blitt ropt varsku frå fleire hald. Dette som vi har tatt for

gitt, må vi no skrive og rope om, fordi trehyttene i skogholta ikkje blir bygde, og det er færre ungar ute i gata om ettermiddagane. Vi må skrive og rope, fordi vaksne må forstå kor alvorleg det blir om barn ikkje får tid til å leike. I boka «Lek og læring i et nevroperspektiv» skriv forfatterane Per Brodal og Charlotte Lunde følgjande: «Skole-systemet har skapt en forestilling om at barn lærer og utvikler seg best gjennom aktiviteter som er styrt og bedømt av voksne, og at barnas egenstyrte aktiviteter er bortkasta tid».

Eg veit ikkje om ein skal peike på skolesystemet, digitale dingsar eller vaksne sitt prestasjonsjag, eller noko anna. Men vi ser at god, gammaldags leik fort kan forsvinne i skolebarn sitt liv, både på dagtid og ettermiddagstid. Eg møtte nyleg ein fyrsteklassing som stolt kunne fortelje at ho gjekk på fire fritidsaktivitetar! Eg klarte å halde meg, men spørsmålet låg på tungespissen: «Men får du tid til å leike då?» Leik er ikkje det same som å gå på fotballtrening, sjølv om du elsker fotball. Ekte leik er noko anna, som du kan gå inn og ut av, og som ikkje blir styrt av vaksne.

Og eg trur vi vaksne har vakna no. No ser vi mellom anna at fleire og fleire skolar landet over tar leiken på alvor. Eg jobbar sjølv på ein barneskole der alle elevar startar dagen med ein såkalla SAL-time (Samarbeid, Aktivitet, Leik), med solid tru på at dette fremjar både klasse miljø, sosial kompetanse og også læring av fag. Slik blir leik ikkje bortkasta tid, men ei solid investering i både danning og utdanning.

er barnepsykolog. Hun brenner for barn- dommens egenverdi, hvordan vi kan lage helsefremmende hverdager for barn, lek som helende kraft, både for voksne og barn.

Illustrasjon: Kristin Slotterøy/unsplash.com

VIDEREUTDANNING

Studiepoeng må gi uttelling

Studiepoeng må gi uttelling – også i barnehagen. Dette bør være en tydelig og prioritert sak for forbundet fremover.

Utdanningsforbundet har i flere år brukt slagordet «Bare lærere er lærere – også i barnehagen». Dette har vært et viktig signal om at barnehage-

lærere skal anerkjennes på lik linje med lærere i skolen. Skal dette ha reell betydning, må det også følges opp i praksis, blant annet når det gjelder lønn og uttelling for videreutdanning.

Det er et kjent problem at barnehagelærere ofte forlater barnehagesektoren etter å ha gjennomført videreutdanning. Dette er en utvikling Utdanningsforbundet må ta alvorlig. Dersom lærere i skolen med 60 studiepoeng videreutdanning kvalifiserer til adjunkt-status og høyere lønn, bør det samme gjelde for barnehagelærere med tilsvarende kompetanse, selv om de velger å fortsette å ha arbeidssted i barnehage. Studiepoeng må verdsettes likt, uavhengig av arbeidssted.

I kommunen der jeg arbeider, har vi innført en ordning der barnehagelærere med 60 studiepoeng videreutdanning får lønn som adjunkt. Stillingen er formelt definert som Barnehagelærer med tilleggsutdanning. Dette burde være en selvfølge, og en modell som kan benyttes nasjonalt.

Temaet ble tatt opp på et sentralt kurs i Utdanningsforbundet våren 2024, hvor det ble opplyst at saken var under arbeid. Samtidig ble det uttrykt at barnehagesektoren er så spesiell at man ikke kan bruke samme modell som i skolen. Siden den gang har det vært stille, og det er grunn til å stille spørsmål ved prioriteringene.

Dersom Utdanningsforbundet virkelig mener

Illustrasjon: Erik M. Sundt

I kommunen der jeg arbeider, har vi innført en ordning der barnehagelærere med 60 studiepoeng videreutdanning får lønn som adjunkt, skriver Trine Tengesdal.

at lærere er lærere – også i barnehagen, må det også gjelde at studiepoeng er studiepoeng – også i barnehagen. Kompetanse må gi uttelling – også i lønn. Dette bør være en tydelig og prioritert sak for forbundet fremover.

Trine V. Tengesdal

styrer i kommunal barnehage
styremedlem i Utdanningsforbundet Klepp
medlem av Lederrådet på fylkesnivå

LESEFERDIGHET

Livslykke i lesing

Det er en gammel tradisjon at elevene måtte lese noe høyt hver dag!

I den gamle mønsterplanen for skolen som jeg underviste etter på 1960 og -70-tallet, var lesing basis for forståelse av alt fra bøker, kart, skilt, aviser og portalen til en ny åndsverden for barn fra små kår! Kanskje skolen har glemt de enkle dyder som lærde i klostre og universiteter brakte til oss! Jeg kjøpte verdens flotteste bok om alle verdens bibliotek da jeg ble pensjonist og skal gi den til mitt barnebarn! Lese er livslykke!

Else Brit Rosli

tidligere lærer og rektor

Bestill annonser nå

annonsefrist / utgivelsesdato

7	10. september / 26. september 2025
8	1. oktober / 17. oktober 2025
9	29. oktober / 14. november 2025
10	26. november / 12. desember 2025

utdanningsnytt.no/annonser

Kontakt:
Grethe Ånerud
i HS Media.
utdanning@hsmedia.no

Annonse-
informasjon:

Visste du at
annonser
hos oss
sees av
274 000
lesere?

TIL «STUDIEPOENG MÅ GI UTTELLING»

KS vil ikke prioritere barnehagelæreres lønn for videreutdanning

Trine V. Tengesdal er utålmodig på vegne av barnehagelæreres lønn. Det er en utålmodighet jeg deler.

Hun krever at Utdanningsforbundet jobber hardere for at barnehagelæreres videreutdanning skal gi lønnsuttelling.

Tengesdal argumenter for at barnehagelærere skal få betalt for etterutdanning. Det er jeg enig i. Vi trenger kraftfulle rekrutteringstiltak for å få nok lærere i barnehagen. Barnehagelærere som er villige til å ta videreutdanning for å møte barnehagens ambisiøse mandat, må verdsettes. Også med lønn.

Utdanningsforbundet har lenge jobbet for

bedre samsvar mellom kompetanse og lønn i barnehagelæreryrket. Det er ikke Utdanningsforbundet som er bremseklossen i denne saken, det er dessverre KS! KS insisterer på at lønna skal knyttes til den kompetansen som er minimum i stillingskategorien man er ansatt i. Det fremmer ikke status og attraktivitet i barnehagelæreryrket.

Derfor blir jeg glad for at lokale arbeidsgivere, som kjenner rekrutteringsproblemene, gjør som din kommune. Det er veldig bra at kommunen selv

definerer en stillingskode som gjør at barnehagelærere med 60 studiepoeng tilleggsutdanning lønnes som adjunkt.

Vi skal sentralt fortsette å jobbe med å finne løsninger på problemet med at barnehagelærere ikke får lønn for videreutdanningen sin. Dette er ikke en tapt kamp, selv om det tar tid. I mellomtiden trenger vi mange kommuner som viser at de faktisk tar rekrutteringsproblemene på alvor – og vi trenger tillitsvalgte som Tengesdal, som løfter problemstillingen. Da har vi større mulighet også til å nå fram i møte med KS på sentralt nivå.

Geir Røsvoll

leder i Utdanningsforbundet

An illustration on a purple background showing a female teacher with long red hair in a blue shirt and purple pants, standing on the left with her right hand raised. In front of her, a group of diverse children are also raising their hands. One boy in the foreground is wearing a green shirt and blue pants, with one leg raised. Other children are in various colors. The text is in white.

Vi sikrer rettighetene slik at du kan bruke tiden på elevene

Når du kopierer fra bøker, tar skjermbilder eller laster ned bilder og tekster, sørger vi for at alt er i orden. Du slipper å be om lov fordi vår kopieringsavtale sikrer at skaperne av innholdet får betalt. Kopieringsavtalen gir deg mulighet til å bruke og dele innhold med god samvittighet.

Kopinor

Karl Jan Solstad (1936 – 2025)

Professor og skoleforskar Karl Jan Solstad er død, 89 år gammel. Med han er ein bauta i det norske utdanningslandskapet gått bort.

Karl Jan voks opp ved Saltstraumen utanfor Bodø. Faren døydde då Karl Jan var seks år. Mora måtte ta seg arbeid i byn mens Karl Jan budde heime med bestemora. Etter realskole og examen artium i Bodø var han eitt år erstatningslærer i den vesle bygda Ytre Beiarn. Det blei avgjerande for at han valde å ta lærarutdanning ved Bodø lærarskole 1955–1957. Seinare tok han cand. mag. eksamen ved universiteta i Bergen og Oslo med faga matematikk, fysikk og pedagogikk. I 1966 tok han mag. art-graden i pedagogikk ved Universitetet i Oslo. I 1995 blei han dr.philos. ved det same universitetet med avhandlinga: Equity at Risk? Schooling and Change in Norway.

Etter lærarutdanninga var Karl Jan lærar i folkeskolen. Han blei deretter lektor i pedagogikk ved lærarutdanninga i Bodø før han blei tilsett som universitetslektor i pedagogikk; først ved Universitetet i Oslo og så ved Universitetet i Tromsø, frå 1976 som professor. Han var så vidt innom som direktør for Nordlandsforskning før han i 1983 blei utnemnd til skoledirektør i Nordland. Han var skoledirektør/utdanningsdirektør i Nordland til han i 1999 blei seniorforskar ved Nordlandsforskning, ei stilling han hadde til han blei pensjonist i 2009. Han heldt likevel fram som forskar ved Nordlandsforskning heilt fram til han blei sjuk i januar 2025. I åra 2000 til 2008 var han professor II ved Høgskolen i Nesna.

Karl Jan var høgt verdsett og hadde stor tillit i det norske utdanningssystemet. Han blei derfor nytta i rekkje råd, komitear og utval som skulle gjera utgreiingsarbeid eller stå for utvikling av utdanningssystemet vårt. Han var mellom anna medlem i Forsøksrådet for skoleverket og i Lærarutdanningsrådet.

Karl Jan likte å skriva, og han hadde interesse og gode føresetnader for forskning og leiing av store forskingsprosjekt. Han jobba grundig og systematisk, og la stor vekt på å kunne dokumentera dei konklusjonane han kom fram til. Han tok

initiativet til ei rekkje store forskingsprosjekt, mellom anna Lofot-prosjektet, Rødøy-prosjektet, prosjektet Skole og samfunn og Skole og oppvekst i område med spreitt busetting. Gjennom forskinga si såg han kva for verdiar dei små skolane har for elevane, bygdesamfunna og landet. Han blei derfor ein stridsmann for å oppretthalda dei små skolane i distrikta.

I det akademiske miljøet var Karl Jan medlem i doktorgradskomitear både i norsk og nordisk samanheng. Publiseringslista hans femner om ei mengd forskingsrapportar i nasjonale og internasjonale tidsskrift, artiklar og debattinnlegg i aviser og andre publikasjonar. Han var også ein ettertrakta førelesar og foredragshaldar ved akademiske institusjonar, konferansar og seminar i inn og utland. Han vart også ofte, og heilt til det siste, innhenta til foreldrelag, aksjonsgrupper og kommunar der skolenedlegging var tema.

Som person kunne Karl Jan verka roleg og tilbakehalden, men han var også sosial. I festlege lag kunne han bidra med muntre historier. Karl Jan var ein spreking. Han jogga og spela badminton, og dreiv med jakt og fiske. Saman med kona Anne Grete og barna Skjalg og Marit kopla han av med praktisk arbeid på småbruket i Ytre Beiarn.

Han hadde saman med Marit Solstad ved Nord universitet lenge arbeidd med ei bok om verdien av dei små skolane, då han ved årskiftet 2024/25 brått blei alvorleg sjuk. Boka blei fullført og lansert like før han gjekk bort 17. april. Han var stolt då han fekk boka i handa. Boka Små skolar og kortreiste elevar – til det beste for elevar, bygdesamfunn og land inneheld nyttig lesnad for alle som er involverte i kommunar/fylkeskommunar der nedlegging av skolar er aktuelt.

Karl Jan var i all si ferd og gjerd ein heidersmann. Vi minnest han med vyrdnad.

Sigmund Sunnanå

Den misforståtte lojaliteten

Både arbeidsgivere og arbeidstakere oppfatter feilaktig at lojalitetsplikten går lengre enn den faktisk gjør. Det fører til en altfor lav takhøyde for kritiske ytringer i barnehage- og skolesektoren.

Ytringsfriheten er en grunnleggende menneskerettighet og en forutsetning for demokratiet. I Grunnloven paragraf 100 står det at «[y]tringsfridom skal det vere» og videre at «[a]lle har rett til å ytre seg frimodig om statsstyrima og kva anna emne som helst».

Utgangspunktet er derfor klart: Alle ansatte i barnehage- og skolesektoren har rett til å uttale seg kritisk på egne vegne om forhold på arbeidsplassen og delta i debatt om spørsmål som berører virksomheten, også selv om virksomheten blir skadelidende. Det er kun særlig tungtveiende hensyn som kan begrense ytringsfriheten, i tillegg til taushetsplikten.

Plikten til å opptre lojalt mot egen arbeidsgiver kan i visse situasjoner utgjøre slik begrensning. Lojalitetsplikten innebærer at ansatte skal unngå ytringer som på en unødvendig måte kan skade arbeidsgivers saklige og legitime interesser. Hvor mye og hva plikten begrenser, må vurderes konkret der man blant annet ser på ytringens innhold, form, formål og skadevirkning samt den ansattes stilling.

Grunnlovfestet ytringsfrihet versus ulovfestet lojalitetsplikt

Sivilombudet har påpekt at man i en vurdering av forholdet mellom lojalitetsplikten og ytringsfriheten også må ta hensyn til at ytringsfriheten er en grunnlovfestet rettighet, mens lojalitetsplikten er ulovfestet. Dette innebærer ikke at ytringsfriheten alltid skal veie tyngst, men at det skal svært mye til før lojalitetsplikten skal kunne gripe inn og begrense ytringsfriheten.

Arbeidsgiver må som den klare hovedregel akseptere ansattes ytringer selv om de oppfattes som uønskede, uheldige eller

ubehagelige. Dersom ytringen har en slik form at den fremstår som et saklig innlegg i en pågående debatt, skal det mye til for at den kan regnes som illojal. Motsatt vil gjelde dersom ytringene primært er preget av personlige følelser og ren syning, eller fremstår usaklige, respektløse og harselerende.

Uvitenhet om ytringsfrihetens vide rammer

Utfordringen er at lojalitetsplikten ofte praktiseres altfor strengt, både av arbeidsgivere og arbeidstakerne selv. Resultatet blir en misforstått lojalitet hvor ansatte vegrer seg for å ytre seg kritisk, i frykt for dårlig stemning og sanksjoner fra ledelsen. Flere av Utdanningsforbundets medlemmer forteller om en ytringskultur der ytringsfriheten begrenses av interne kjøreregler, arbeidsgivers omdømmetenkning og bruken av arbeidsrettslige reaksjoner, slik som advarsler. En arbeidsgiver som ber om å få forelagt ytringer på forhånd eller som gir beskjed om at fremsatte ytringer var uheldige, opptrer i strid med Grunnloven.

Man kan forstå en leders uro når de ansatte ytrer seg kritisk, for eksempel til arbeidsgivers ressursbruk, sammenslåing av barnehager, skolenedleggelser og lignende. Samtidig er det viktig at arbeidstakerne har en vid adgang til å komme med kritiske ytringer om egen virksomhet, både internt på arbeidsplassen og eksternt til offentligheten.

Når ansatte i barnehage- og skolesektoren lar være å ytre informasjon og meninger de besitter i kraft av sitt arbeid, er det et tap både for den offentlige debatten og samfunnets informasjonstilgang. Det er også et tap for barnehagebarna og elevene, som mister viktige forkjempere for sine rettigheter og behov.

Rikke Rosvold

advokat hos
Raugland
Advokatene

Kun særlig tungtveiende hensyn kan begrense ytringsfriheten, i tillegg til taushetsplikten.

ETTER STORTINGSVALGET

Nytt Storting – samme ansvar

Ann Mari Milo Lorentzen

1. nestleder i
Utdannings-
forbundet

Stemmesedlene er lagt i urnene, og resultatet er klart: Regjeringen fortsetter, men med et nytt Storting og et endret politisk landskap. Vi har ett krav til regjeringen: Prioriter barn og unge – med lærere som får tid til å gjøre jobben. Gode barnehager og skoler er vår beste demokratiske beredskap.

Utdanningsforbundet er partipolitisk uavhengig. Vår oppgave er ikke å ta side i partipolitikken, men å stå opp for barnehage og skole, for lærere og ledere, og for barn og unges rett til en god utdanning. Vi vet hva som må til: nok lærerutdanna lærere, tid til å se hvert enkelt barn og ungdom, tid til å bygge fellesskap og rammer som gir profesjonen handlingsrom.

Barnehage og skole er selve grunnlaget for demokratiet vårt. Det er her barna får sine første erfaringer med å være en del av et fellesskap, og at de lærer å stille spørsmål, reflektere og tenke kritisk. Gjennom utdanningen styrkes evnen til å delta i samfunnet – til å ta stilling, ta ansvar og bruke stemmen sin.

I en urolig verden må det nyvalgte Stortinget sette fellesskap og styrking av demokratiet høyt på den politiske dagsorden. Å satse på barnehage og skole er å satse på demokratisk beredskap. Vi lever i en tid der fakta utfordres, der konspirasjoner sprer seg raskt, og der sosiale og økonomiske forskjeller kan svekke fellesskapet vi alle er avhengige av. Nettopp da blir læreres arbeid med å gi barn og unge både kunnskap, kritisk sans og erfaring med fellesskap, en demokratisk nøkkeloppgave.

Når vi sier ifra om bemanningskrise og at det er for få barnehagelærere i barnehagen, er det fordi det er sant,

og fordi barn trenger trygghet, omsorg og et godt pedagogisk tilbud. Når vi kjemper for å verne lærernormen, er det fordi lærerutdanna lærere, og ikke for store klasser, er en forutsetning for god opplæring. Når vi ber om et sterkere lag rundt barn og unge og mer tid til kontaktlærerne, er det fordi vi vet at helhetlig støtte og gode relasjoner er avgjørende for å kunne utfolde seg i lek, for å lære og for å trives.

Det rødgrønne flertallet gir mulighet til å videreføre viktige satsinger fra de siste årene. Men et nytt Storting betyr også nye prioriteringer. Forsvar og helse krever økte bevilgninger. Det er forståelig. Men det er ikke mindre akutt å sikre barn og unge god utdanning. Å prioritere barnehage og skole er ikke noe vi kan utsette til bedre tider. Det er en del av samfunnets beredskap her og nå. Uten tilstrekkelige ressurser til utdanningssektoren, risikerer vi å svikte en generasjon og frata dem den tryggheten, kunnskapen og det fellesskapet de trenger for å delta som borgere. Det vil svekke både velferdsstaten og demokratiet.

Når vi hører politikere si mindre testing, mer lek, mer praktisk og variert hverdag, flere lærere – da nikker vi gjenkjennende, men vet også at ordene alene ikke forandrer noe. Først når løftene følges opp med konkrete beslutninger, vil barn, unge, lærere og ledere merke forskjellen.

Valget er over. Nå må barn og unge løftes fram. Barnehagen og skolen må ha gode rammer. Det er avgjørende for den enkelte og for fellesskapet. Utdanning er selve grunnmuren i vår demokratiske beredskap.

Å satse på barnehage og skole er å satse på demokratisk beredskap.

BEMANNINGSKRISE

– Ikke forsvarlig for barna

41 prosent av norske barnehagestyrere har det siste året vært nødt til å stenge avdelinger eller redusere åpningstiden på grunn av for lav bemanning. Nesten to av tre har vurdert å gjøre det samme. – Dette er en krise for barna, sier Geir Røsvoll.

Hele 71 prosent av barnehagestyrere har enten måttet stenge avdelinger, redusere åpningstiden eller vurdert å gjøre dette det siste året. Kun 29 prosent av styrerne har ikke stått i slike situasjoner.

Det viser en fersk undersøkelse blant over 1000 barnehagestyrere, utført av Respons Analyse på oppdrag fra Utdanningsforbundet.

– Dette skyldes at grunnbemanningen er for lav, sier Geir Røsvoll, leder i Utdanningsforbundet.

En del styrere mener også at bemanningssituasjon er så dårlig at det har vært utrygt eller uforsvarlig for barna å være der det siste året. Røsvoll advarer om at bemanningsmangelen kan gå utover både det pedagogiske innholdet og barnas trygghet.

– Det er helt krise for barna, og det kan ikke fortsette, sier han.

Pengene når ikke frem

I 2023 bevilget regjeringen 800 millioner kroner for å styrke bemanningen i barnehagene, men mange kommuner har valgt å bruke midlene på andre formål.

– Når bemanningen er så lav, må styrere vurdere om det i det hele tatt er forsvarlig å holde åpent. Barnehagene skal være trygge og peda-

Utdanningsforbundets leder Geir Røsvoll slår alarm om bemanningen i barnehagene.

Foto: Harald Åker/Utdanningsforbundet

gogisk forsvarlige – hele åpningstiden. Det er de mange steder ikke i dag, og det er politikernes ansvar, sier han.

Han mener situasjonen er så alvorlig at det må ropes varsko.

– Når styrere flere ganger det siste året har ment at bemanningen er så lav at det ikke er trygt for barna, svikter kommunepolitikere barnehagebarna hvis de ikke sørger for nødvendige ressurser, sier Røsvoll.

Å planlegge for læring i kroppsøving

Synes du det kan være vanskelig å planlegge for læring i kroppsøving? Utdanningsforbundets fagnettverk i kroppsøving har laget en plakat som kan være til hjelp for deg som er lærer i grunnskole eller videregående. Plakaten skal kunne være en støtte i planleggingsarbeidet i kroppsøvingsfaget. Den er inspirert av metoden «Baklengs planlegging». Målgruppen er

kroppsøvingslærere på alle trinn i grunnskole og videregående opplæring.

Kanskje vil du skrive den ut og henge den på arbeidsrommet eller lærerværelset? På denne nettsiden finner du også refleksjonsspørsmål som profesjonsfelleskapet kan diskutere under hvert av temaene, samt fire caser til diskusjon.

Les mer og last ned plakaten her.

Foto: Anna-Julia Granberg

Reiseforsikring for korte og lange turer.

Straks høstferie, skal du på tur?

Noen er så heldig at de forlenger sommeren med en tur til varmere strøk, andre trekker ut i naturen for å se på fargene som høsten bringer. Med Utdanningsforbundets reiseforsikring er du dekket på korte og lange turer, og du trenger hverken krysse landegrenser eller overnatte for at den skal gjelde.

Godt råd! Har du forsikringen på plass før du bestiller, er du dekket for avbestilling om du skulle bli syk. God ferie!

Nå skal lærerne si sin me

Utdanningsforbundets medlemmer inviteres i høst til å gi sine synspunkter på den norske fellesskolen, som en del av Fellesskoleutvalgets utredning. – Lærernes stemme er helt sentrale i denne prosessen, sier Linn Therese Myhrvold, som oppfordrer medlemmer til å bidra.

– Vi ønsker å dokumentere lærernes erfaringer og vurderinger av hvordan fellesskolen fungerer i dag, og hva som må til for å skape en god fellesskole også i framtida. For å lykkes med dette er vi avhengige av innspill fra lærere på alle nivåer, sier Myhrvold, som er sentralstyremedlem i Utdanningsforbundet og leder arbeidet i forbundet.

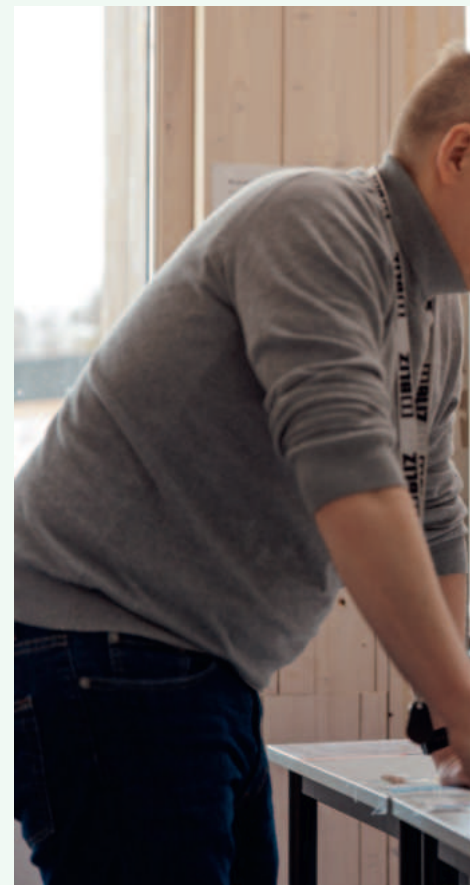
Fram mot juni 2026 skal Fellesskoleutvalget blant annet se på:

- hvilke trekk ved samfunnsutviklingen som vil utfordre skolen i årene som kommer
- hvordan skolen bør utvikles for å møte nye krav og forventninger
- hva barn og unge trenger å lære for å kunne leve gode liv i framtiden – og hvilke oppgaver det er skolens ansvar å ivareta.

Skal innhente innspill

Kunnskapsdepartementet har bedt Utdannings-

forbundet om å samle inn lærernes synspunkter. Som en del av dette arbeidet arrangerer Utdanningsforbundet fire innspillsmøter på fire ulike

Snorre Wikstrøm blir ny sekretariatssjef i Utdanningsforbundet

Snorre Wikstrøm (53) har bred erfaring med administrativ ledelse av politisk arbeid, og har innehatt politiske stillinger i regjering, Storting og partiorganisasjon gjennom en årrekke. Han har ledet stortingssekretariatet til Arbeiderpartiet siden 2018, og fra 1. januar blir han Utdanningsforbundets sekretariatssjef.

– Jeg gleder meg veldig til å starte i Utdanningsforbundet fordi jeg vet

det er mange dyktige mennesker i forbundet. Og mest av alt fordi oppvekst og utdanning er så avgjørende for hvilket samfunn vi skaper for framtida, sier Wikstrøm.

Geir Røsvoll har ledet ansettelsen av den nye sekretariatssjefen og er svært fornøyd med rekrutteringen.

– Snorre Wikstrøm har solid erfaring med å lede et politisk sekretariat, bred erfaring med politisk arbeid

og har ledet komplekse prosesser i en landsdekkende organisasjon. Jeg gleder meg til samarbeidet, sier Røsvoll.

Wikstrøm erstatter Lars Erik Wærstad (64), som trer inn i pensjonistenes rekke. Sekretariatssjef er administrativ leder for Utdanningsforbundet. Geir Røsvoll er politisk valgt leder.

ening om fellesskolen

Foto: Oda Hveem

Lærere på alle nivåer skal få dele sine synspunkter på fellesskolen.

steder i landet i månedsskiftet september/oktober.

Medlemmer i fire ulike fylkeslag har kunnet melde sin interesse i forkant, og det er gjort et utvalg for å sikre en bred representasjon av lærere, basert på blant annet kjønn, utdanningsbakgrunn, ansenitet og stillingstype.

Innspillsmøtene vil ta for seg tre viktige temaer:

- lærerrollen i dagens fellesskole
- elevenes utbytte i og av fremtidens fellesskole
- lærerrollen og lærerprofesjonen i framtidens fellesskole

Etter medlemsmøtene skal lærernes innspill dokumenteres og oversendes Fellesskoleutvalget.

Det bli også mer debatt om saken i Utdanningsforbundet, både i forbindelse med innspillet som skal leveres i høst, og Fellesutvalgets rapport,

som kommer våren 2026.

– En bærebjelke

Fellesskolen er en grunnidé både i norsk utdanningspolitikk og for Utdanningsforbundet, understreker Linn Therese Myhrvold.

– Vi ser fellesskolen som en arena for utvikling av toleranse, respekt og likeverd. Den gir alle elevene muligheter til vekst og læring, sier hun.

– Men for at vi skal kunne ta vare på det beste i den norske skoletradisjonen, er det viktig å identifisere utviklingstrekk som truer fellesskolen både på kort og lang sikt, mener hun.

– Fellesskolen er viktig for å skape et rettferdig samfunn der tilliten mellom folk er høy. Samtidig forutsetter det at den offentlige skolen faktisk fungerer etter hensikten, og at kvaliteten på utdanningen er god, slik at skolen har høy tillit, sier hun.

Kurs og konferanse

Forskningskafé om klasseledelse

25. september ønsker vi velkommen til forskningskafé der temaet er «Klasseledelse i spenningsfeltet mellom relasjonsbygging og formidling». Hvordan balanserer læreren mellom å bygge relasjoner og å sikre faglig progresjon? Vi inviterer til en utforskende samtale om lærerens rolle som både relasjonsbygger og kunnskapsformidler. Innledere er Kirsti Klette, professor ved Universitetet i Oslo, Sigrun K. Ertesvåg, professor ved Universitetet i Stavanger og Heidi Granberg, undervisningsinspektør og skribent. Arrangementet vil foregå i Lærernes hus, men innledningene blir strømmet. Gratis og åpent for alle.

Seksualitetsundervisning i skolen

14. oktober (barneskole) og 16. oktober (ungdomsskole/vgo) inviterer vi til kurs der vi setter positiv seksualitet på agendaen. Målet er at du som lærer med trygghet skal kunne prate om disse temaene med elevene dine, i klasserommet. Barn som har et trygt og godt forhold til seg selv, og etter hvert også til sin seksualitet, lærer hvordan de kan respektere seg selv og sine grenser, og også andres grenser.

Kursholder er Margrete Wiede Aasland. Hun er utdannet pedagog og har spesialutdanning i sexologisk rådgivning. Kurset foregår på Zoom, kursavgift. Du kan også se det i opptak.

Arbeidsmiljøkonferansen 2025

21. oktober ønsker vi velkommen til «Arbeidsmiljøkonferansen 2025. Tydeligere lovverk – endelig en arbeidsmiljølov som i større grad treffer vår sektor!» Vi dykker ned i nye lovbestemmelser om psykososialt arbeidsmiljø og ser på hvilke muligheter dette gir vår sektor. Møt bl.a. arbeids- og inkluderingsminister Kjersti Stenseng, leder av Unio Steffen Handal og Ann Mari Milo Lorentzen, 1. nestleder i Utdanningsforbundet. I tillegg blir det innlegg fra Arbeidstilsynet, SINTEF og Likestillings- og diskrimineringsombudet. Arrangementet vil foregå i Lærernes hus, men du kan også følge det digitalt. Gratis og åpent for alle.

Les mer på www.udf.no/kurs

Kjærleik i skulen?

Vel inne i sumarferien til skulane eit år dukka det opp nokre skuletankar som fekk mykje medie plass nokre dagar. Det var ein som meinte kjærleik burde inn som tema i skulen!

No er nok ikkje kjærleik noko nytt for korkje læraren eller eleven i skulesamanheng, sjølv om situasjonen i skuleverket blir meir og meir prega av konkurranse og utskiljing for kvart år som går. Det nye var at han skulle få plass i undervisninga. Stor ståhei! «For skulen må gjeva dei unge det næringslivet treng», sa den gamle og den unge fornøft på tv-skjermen.

Desse innsлага i den kalde føresumaren fekk meg til å tenkja på ei hending frå tida som lærar i vidaregåande skule. Midtvegs i valfaget i psykologi kjende eg trong til å forlata psykosar og andre psykiske problem for ei tid. Difor smette eg inn eit improvisert tema om kjærleik, med Erich Fromm si forståing av kjærleiken ut frå kva han er retta mot (broderleg kjærleik, mors kjærleik, erotisk kjærleik, kjærleik til seg sjølv, religiøs kjærleik) som teoretisk kjelde (henta frå boka hans: Om kjærleik).

Vi snakka og greidde ut om temaet. Til sist bad eg dei skriva om kjærleik. Fritt skulle dei få svara, og

**Petit av
Jarle Tufta**

pensjonist, tidlegare lærar i vidaregåande skule og i høgskole-systemet.

dei kunne gjerne få ta med seg til «prøven» noko dei tykte fortalde om kjærleik slik dei såg det.

Etterpå sat eg i undring. Aldri har eg sett dei skriva slik, formidla så mykje på kvitt papir. Og dei la ved ting, ord dei hadde funne, bilete dei hadde klipt ut. Tretten sider leverte ein røsleg gut, inkludert sjølv laga kjærleikssongar på engelsk, sjølv om han sleit med skrivevanskar!

«Slikt er det ikkje plass for i skulen», høyrer eg sagt frå den gamle og den purunge fornøft, «skulen må gjeva det næringslivet treng». Det var då eg kom i hug «prøven», Fromm, hans forståing av kjærleik og det opn for kunnskap om livet som desse timane gav.

Dette hende i ei tid der det overordna målet i skulen enno var å gjera barn og unge til gagns menne-skje i samfunnet; før evaluering og devaluering i testsamfunnet erobra det styrande perspektivet ungar skal møta på sin veg.

STOREFRI av MARIUS HENRIKSEN

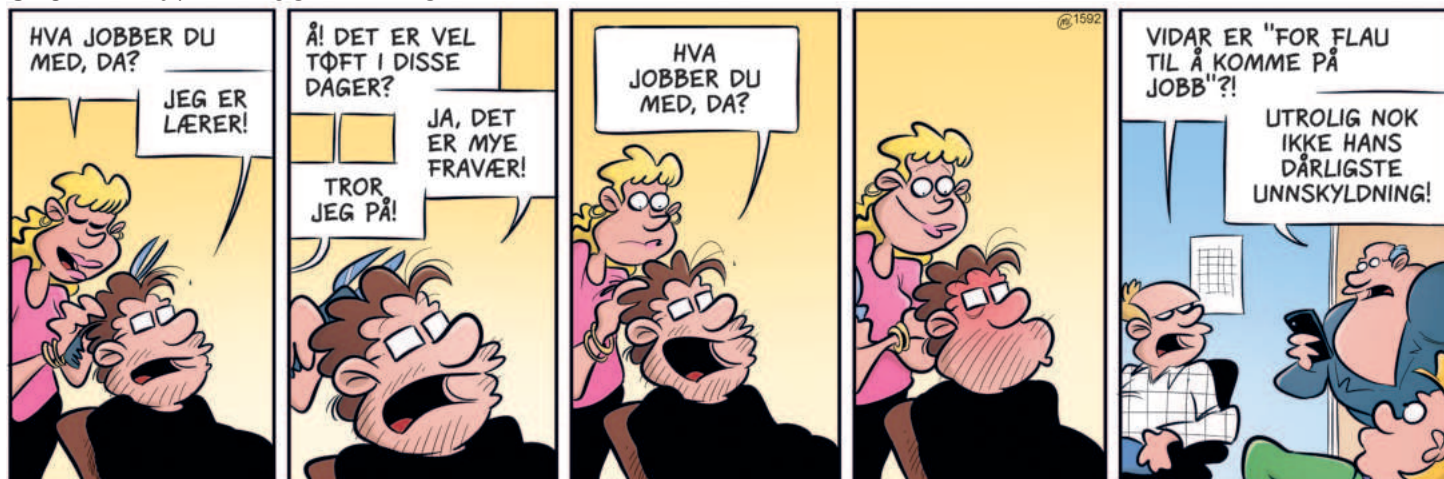

Foto: Adobe Stock

FOR **50** ÅR SIDEN

Om å søke stilling

Det går mot den tid da mange av lagets medlemmer må eller vil søke stilling. [...] Søkere bør vise at de behersker norsk rettskrivning i moderat utstrekning. Merk vel: Stillinger i skolen besettes ikke etter søknadens utseende. Når vi her propagerer for en skikkelig utforming av søknader, har det følgende bakgrunn: En oversiktlig og pent skrevet søknad letter de innstillende og tilsettede instansers arbeid. Ved å gjøre seg flid med søknaden kan en med andre ord yte sitt beskjedne bidrag til at byråkratiets papirmølle går raskere.

Den Høgre Skolen nr. 20/1975

QUIZ

15 kjappe om løst og fast

1. Kva land er det einaste som har ein hovudstad med forbokstaven U?	laget for norskundervisning (LNU)?
2. Kva heiter den russisk-israelske målvakta til fotballklubben Bodø/Glimt?	9. Kva fagforbund er Jon Oddvar Holthe leiar for?
3. Kva er ei sørgekåpe?	10. Kva står dei fire H-ane i namnet på organisasjonen 4H for?
4. Ein nordmann vann ei av etappene i årets utgåve av sykkelrittet Tour de France. Kva heiter han?	11. I kva slags idrett driv ein med buldring?
5. I kva sport nyttar ein omgrepa eagle og albatross?	12. I eventyret, kven var det som vart forgifta med eit eple?
6. Kva heiter hormonet som regulerer døgnrytmen vår?	13. Kven skreiv skodespelet «Who's afraid of Virginia Woolf» i 1952?
7. Kva er det største primtallet under 100?	14. Elvis Presley døydde 16. august 1977. Kor gammal vart han?
8. Kva heiter tidsskriftet til Lands-	15. Kva bokstav ligg mellom Q og E på tastaturet?

FOR **25** ÅR SIDEN

Åpent for individuelle lønnstillegg

Lærere og skoleledere skal innen 1. desember i år forhandle med kommuner og fylkeskommuner om fordelingen av 230 millioner kroner. [...] Det er et resultat av årets lønnsoppgjør at kommunene nå årlig skal føre «preliminære forhandlinger», innledende forhandlinger, med lærerne og skolelederne om bestemte beløp som Arbeids- og administrasjonsdepartementet har beregnet for hver kommune og fylkeskommune. Ordningen gir muligheter for lokale tillegg for lærere og skoleledere. Det er ikke bare navnet på disse forhandlingene, preliminær, som er vanskelig. Denne formen for lokale forhandlinger har verken lærerorganisasjonene eller kommunene ønsket seg.

Norsk Skoleblad nr. 26/2000

Quizmeister: Ståle Johnsen. Svarene finner du på side 59.

GYLNE ØYEBLIKK

Selvtillit i sving

Hjernen hans gikk helt i stå foran selv de enkleste bøker.

Tekst: Ylva Törngren | yt@utdanningsnytt.no

Eleven strevde fælt med å lære å lese. Lærer Maja Emilie Steen Spetaas mente det ikke handlet om manglende evner, men at det skortet på selvtillit.

– Han hadde mista troen! sier hun.

Hun utdyper: Læring handler om å ha tro på at man kan lære noe. Har man gitt opp, blir det vanskelig.

«Jammen jeg får det ikke til!» var omkvedet til eleven hver gang lesing stod på timeplanen.

Foreldrene hadde vært engasjerte og lest med ham hjemme. Enkeltbokstavene hadde han lært, men det hadde gått helt i stå for ham når det gjaldt å trekke sammen lyder til ord.

Denne dagen ville Maja imidlertid forsøke å vise gutten en utvei.

Svære baner og små stier

Skoledagene begynte alltid med tre kvarter leketid. Maja og eleven fant seg et rolig hjørne.

– Du, jeg skal fortelle deg noe om hjernen, sa Maja og viste eleven en modell av en hjerne.

Naturfag er Majas yndlingsfag. – Gløder man for noe, pleier det å smitte over på elevene, sier hun.

– Jeg fortalte om at det er baner i hjernen. Banene vi bruker oftest, er kjempestore, mens dem vi bruker minst, er som smale stier. Stiene kan likevel bli store veier, hvis vi bruker dem mer.

Hvis vi trener hjernen.

Eleven hørte godt etter. Han fikk kjenne på modell-hjernen og undersøke den. Maja sa:

– Jeg tror det er en ganske stor vei i hjernen din som forteller deg at du ikke får til å lese. Men en liten sti i hjernen din tror at du får det til.

– Han så på meg med store øyne, forteller Maja.

Full konsentrasjon

I neste time hadde Maja «veiledet lesing» med samme elev og to andre. Elevene skulle avkode bokstavene, altså si dem høyt én etter én, og så føye dem sammen til ord. Bøkene som brukes, er enkle, med noen få ord pluss et bilde på hver side.

Han satte seg godt til rette, så på bokstavene. Han la en hånd på hver side av hodet og sa: «Jeg klarer det. Jeg klarer det. Jeg klarer det». Det kunne virke som om han endelig trodde at han kom til å få det til.

Deretter sa han alle bokstavene høyt og trakk dem sammen i ord.

Han leste!

Maja tilføyer at det tar tid å lære å lese, men nå hadde endelig leseutviklinga for alvor kommet i gang for eleven. Hun avslutter med jubel i stemmen:

– Den følelsen! Det nydeligste øyeblikk i hele mitt lærerliv!

En liten sti i
hjernen din tror at
du får det til.

Maja Emilie Steen Spetaas (33)
2. trinns lærer
Kronstad oppvekstun, Bergen

Har du opplevd et gyllent øyeblikk? Kontakt: redaksjonen@utdanningsnytt.no

Tre tips til deg som er lærer i mat og helse!

Visste du at Fiskeprell har gratis tilbud til mat- og helsefaget i grunnskolen? Benytt deg av disse tre tilbudene for å fylle skoleåret med lærerikt innhold for dine elever.

1 Fiskeprell gir penger til innkjøp av sjømat i undervisningen

Råvarestøtten er på kr 40 per elev på mellomtrinnet og kr 65 per elev på ungdomstrinnet. Skolene kan søke støtte en gang per skoleår. Fristen for å søke er 31. desember 2025.

2 Hver skole kan få tilsendt gratis kokebøker og lærerveiledning fra Fiskeprell

Fiskeprells undervisningsmaterieell til mat- og helsefaget er basert på den nye læreplanen i mat og helse (2020). Gjennom fagstoff, oppgaver, filmer og oppskrifter dekkes de fleste kompetansemål i faget.

3 Kokkesprell – en lærerik konkurranse for elever på mellom- og ungdomstrinnet

Kokkesprell er et undervisningsopplegg og konkurranse til mat- og helsefaget, hvor elevene samarbeider om å komponere sine egne oppskrifter med sjømat. Vinnerne mottar kr 10.000,- til klassekassen, samt en sjømatfest i regi av Fiskeprell. Kokkesprell gir, i tillegg til den ordinære råvarestøtten, kr 50 i støtte per elev som deltar.

Les mer og benytt deg av tilbudene våre på fiskeprell.no/skole

Fiskeprell er et nasjonalt kostholdsprogram i samarbeid mellom Helse- og omsorgsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og Norges sjømatråd. Helsedirektoratet og Havforskningsinstituttet kvalitetssikrer innholdet i programmet.

KRYSSORD

Løsningssetningen med navn og adresse sendes til: kryssord@utdanningsnytt.no før 7. oktober.
To vinnere får boksjekk og heder og ære i neste nummer.

KJENT BYGNING I BERGEN	NYTTIG PEP ... (TRENER)	JAPANSK STATS-MINISTER † 2022	SØLV	SJARMERE PRODUSERE	TITTE	LEDIG GEOLOGISK PERIODE	PENSJONS-AVTALE	PÅ MOTEN FOLKENS		
... HAR-EIDE		KOMMUNE 1850-2020 KLES-MERKE								
VANN-HULL			INNFORT 1870, FØRST FOR GUTTER	VANDRE FOR	INNI HAST	INNFORT UNDER MIDDEL-ALDEREN				
TALL STOFF		KEISER-LIG					OVER DRIKK			
		ROM-STASJON 1986-2001 RADIUS			... LYS-TAD		KONGE RØNT-GEN	SOM DET BARE FINS EN AV		
JAPANSK BY				PLANTE	INNFORT 1889	PLANTE	PEDAL BE-TRAKTE			
ALF OSEN GA UT «SISTE PAR UT»		MEGA-TONN	2. TONE TYPE SVING	TAP AV TALE-EVNE BALDYRE			GRUNN-LAGT 1945			
GRØNN-SAK		SKAM-LØSE	ANNAL INNFORT 1869	ETA-BLERT 1739			FASE LUFT-			
				VERN ARRAN-GERES AV EBU	SMILTE HYLER	INTER-ESSE				
HAGL		SERVERE VEDTATT 1739, OG I 1837 GIKK 78% AV NORSKE BARN PÅ ...	ORDNE NORRONT RIKE I ØST	BIL MED «DET LILLE EKSTRA»	EIN-STEIN-IUM SAUS		KJED-ELIG			
HUNN-DYR BEVEGE						MAMMA FUGLER				
		LITE BRAK HET THAI-LAND FOR		RETT FORSK-ER	TOPP-KORT HEDER	SKREV «L» SOKK		BILDE		
STERKT	LEVER	ARGON	6. TONE VÅRKÅT	ANNEN-RANGS KALIUM	FOTBALL STORFE		YTE LEVEN			
RETT KVINNE-MAGASIN						«... DOLE DOFF»	TING			
		VEM-MELIGE	UTBYGG SKRED	LUBNE MELBY-PARTI		KONGE-DØMME I AFRIKA OSS				
SAUBUKK	HEST FLOKK		JUBELROP (BAKKUS-FESTER) FRED		INNI HUSEIER		VALUTA PERI-ODEN			
		BY PEER GYNT-FIGUR		GIR SKRED -ASSI -STANSE ERIK BYE		PÅ MOTEN KNOKKEL	TRYGLE FUGL	FANGST-INNRET-NING		
INNFORT 1935 8390					GIKK INN I RØDT	RETNING MAT OG PANNE	BASKISK SEPARA-TIST-GRUPPE	KOB BEN	KILO-EKS BIL-MERKE	BRUTAL ERNA-PARTI
			BY I MALAY-SIA	VINTER-SPORTS-STED FLOM						
KILDE FOR FAKTA OM ULIKE SKOLE-SLAG: SNL.NO	OBSER-VERER	JOD TYPE BÅT	AVIS KLUTEN	«SOL-VITAMIN»	UTVEKST BLOMST-ERSTAND		GLANE FOR-TELLE		TIGGE FINT AV-DEMPET	
	FR. ØY					HEST				SELEN
		ULEÅ-BORG MEGA-		LEDES AV EIDE PER APRIL-25 REKKE		3. TONE SUR-STOFF	IKKE	TESLA	STATER	
MYNT BLE OFF. AVVIKLET 1969								PÅ-STANDER		

LØSNINGER

Kryssord nr 6

VINNERNE: Joran Kristoffersen, Gressvik, og Anne Misje, Holmestrand. Premien er hver sin boksjekk på kr. 500. Vi gratulerer!

Quiz

1. Mongolia (Ulan Bator)
2. Nikita Haikin
3. Ein sommarfugl
4. Jonas Abrahamsen
5. Golf
6. Melatonin
7. 97
8. Norsklæreren
9. Skolenes landsforbund
10. Hovud, hjarte, hender og helse
11. Klatring (uten tau)
12. Snøkvit
13. Edward Albee
14. 42 år
15. W

Kvar fredag publiserer me ein nettquiz på utdanningsnytt.no. Her finn du nye og tidlegare quizar: utdanningsnytt.no/tag/quiz

BLADENE VÅRE

Utdanningsforbundet gir ut medlemsblad og fire tidsskrifter. Alle publikasjonene er redaksjonelt uavhengige og redigeres etter Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakatens regler for god presseetikk.

Som medlem i Utdanningsforbundet kan du få medlemsbladet Utdanning på papir eller digitalt. Neste utgave kommer 17. oktober.

I tillegg kan du velge ett av disse tidsskriftene kostnadsfritt:

Første steg
Tidsskrift for barnehagelærere.
Fire utgaver pr år.

Bedre Skole
fra førsteklasse til lærerutdanning.
Tre utgaver pr år.

Yrke
Fokus på yrkesopplæring.
Fire utgaver pr år.

Spesialpedagogikk
Fag- og forsknings-tidsskrift.
Fire utgaver pr år.

MIN SIDE

Administrer abonnementene dine på www.udf.no/min-side eller kontakt medlemservice om du har spørsmål medlem@udf.no, tlf.: 24 14 20 00

Ikke medlem, men ønsker abonnement?
Send e-post til: abonnement@utdanningsnytt.no

UTDANNINGSFORBUNDET

Besøksadresse: Hausmanns gate 17, Oslo
Postadresse: Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo. Telefon: 24 14 20 00

Bli mer attraktiv

for nye arbeidsoppgaver

Ta videreutdanning
ved NTNU

NTNU
VIDERE

NTNU VIDERE er videreutdanning og deltidsstudier tilpasset deg som jobber i skolen. Vi tilbyr kurs og studier av kortere eller lengre varighet på bachelor- og masternivå, innen de fleste fagområder. Undervisningen er fleksibel – ofte som en kombinasjon av aktiviteter på nett og intensive samlinger. Ved NTNU blir du undervist av Norges fremste forskere og forelesere. www.ntnu.no/videre